

Драги МАЛИКОВИЋ

ИТАЛИЈАНСКА ТРГОВИНА У КОТОРУ ОД XIII-XVI ВЕКА

Кључне речи: Србија, Котор, Италијани, Венеција, Млечани, Дубровник, Фиренца, Напуљ, Трани, Болоња

У времену од XIII до XVI века, у којем је древни Котор променио два господара, његове економске везе са италијанским државицама биле су врло развијене. Носиоци те сарадње били су најчешће млетачки трговци, али је у граду св. Трипуна у истом времену боравило и много трговаца из Фиренце, Напуља, Транија, Малфете, Болоње и других италијанских република. У исто време и многи которски трговци су пословали и дуже боравили на италијанској територији.¹

а) Активност млетачких трговаца у XIV веку

Прве вести о Млечанима у Котору датирају са почетком XIII века. Наиме, септембра 1202. године помиње се Млечанин Лауро Зан „благодарети милости великог жупана Стефана” као кнез Котора. Они су 1205. године запосели суседни Дубровник, па се зато може претпоставити да их је, после тог времена, било више не само у Дубровнику него и у Котору.² То значи да је од тог времена постојала и млетачка колонија у Котору. У јесен 1285. године конзул млетачких трговаца у Котору био је маркиз

---

¹ Д. Синдик, Которске исправе XII и XIII века у Лењинградском зборнику. Предавање одржано 24. новембра 1983. на Трибини Историјског института; Р. Тук, Србија и Венеција у XIII и XIV веку, Београд 1986, 137.

² Још од почетка XI века на челу млетачких трговачких колонија налазили су се конзули. Бирани су од стране чланова саме колоније или упућивани из Венеције, а основна дужност им је била да штите трговачке интересе својих грађана. (G. Luzato, *Ekonomaska povjest Italije*, knj. I, Zagreb 1960, 190; С. Мијушковић, *I mercanti veneziani a Cattaro durante li dominio dei Nemagniči (1186-1367)*, *Studi veneziani X*, 1986, 387, 393.

Радаколи. Осим тога, помињу се још и млетачки трговци Ugolino de Morta i Leonardo Bonvizzino.³

Задњих деценија XIII века, осим Дубровчана, као главних посредника код извоза млетачких тканина у Србији, помињу се и Которани. Тако је Которанин Paulus de Rille преузео 28. јануара 1297. године од Леонарда Бонвизина на име Леонарда Цанконија тканине у вредности од 407 перпера и обавезао се да их однесе у Котор.⁴ Знатног удела у увозу тканина у Србији имали су, највероватније, и сами Млечани који су у то време, привремено или стално боравили у Дубровнику и Котору.⁵

Млетачки трговци су, како се претпостављало, у много већем броју остајали да раде и живе у Котору. Један од њих, Јакопо Полани пословао је у том приморском граду и осталој српској држави највероватније током прве половине 1287. године. Тамо је, по свој прилици, претрпео велике штете, јер је крајем 1287. године, млетачка влада слала посланство у Србију „pro negotio Jakobo Pollani”.⁶ То настојање млетачке владе очигледно није дало резултата, али се Јакопо поново помиње тек почетком XIV века (1303). Тада је регистрован као сведок у једном пословном спору у Дубровнику. После тога о њему нема никаквих вести.⁷

Почетком XIV века млетачки трговци су још чешће прелазили из Дубровника у Котор, где су налазили повољне услове за своје пословање. Следећих година број Млечана у Котору још се повећао. Према доступном архивском материјалу у трећој и четвртој деценији XIV века у Котору их је било највише око четрдесетак. У том граду су успостављали своје братовштине на краће или дуже време, понекад чак и више чланова једне млетачке породице, богатали се и умирали. Већина млетачких трговаца настањених у Котору пословало је посредством Которана у Србију. Али, један, несумњиво мањи број Млечана задовољавао се и пословањем у самом Котору.⁸

³ Ј. Радонић, Дубровачка акта и повеље, Београд 1934, 66-8. Леонардо Бонвизино је дуги низ година боравио у Дубровнику, док се Уголино де Морта у том граду помиње само 1282. године. (Ј. Луčić, Spisi dubrovačke kancelarije, knj. II, Zagreb 1984, 1, 4, 14.).

⁴ Г. Чремошник, Увоз тканине Србије године 1282-1283. Споменик СКА LXII, Београд 1925, 61-70.

⁵ Š. Ljubić, Listine o odnošajah između Južnoga Slovenstva i Mletačke Republike, knj. I, Zagreb 1866- 1997, 133; Ј. Радонић, Дубровачка акта и повеље, I/1, 66-8.

⁶ Š. Ljubić, Listine I, 427

⁷ Ј. Gelcich, Monumenta Regusina (у даљем тексту Mon. Rag.) knj. I, Zagreb 1879-97, 45

⁸ Р. Ћук, Србија и Венеција, 161-62

Млетачки трговци су преко Котора најчешће извозили руду, а првенствено сребро. Од Млечана, у трговини и извозу сребра, највише удела су имали они млетачки трговци који су годинама живели и пословали у Дубровнику и Котору: Франђеско Скарпаћо, чланови породице Квирино и Ђанино: Марко, Никола и Паоло, затим Стефан Ђурано, Филип де Молино, Франђеско апотекар и други.⁹

И венецијанске тканине су најпре стизале у Дубровник, а затим су слате у унутрашњост Балканског полуострва или даље на Левант. Тканине намењене за трговину у унутрашњости српске државе упућиване су из Дубровника, у највећем броју случајева, познатим караванским путевима. Међутим, један део те робе одлазио је преко Котора у унутрашњост Србије.¹⁰

Постоји велики број информација о извозу неких производа српске привреде из Дубровника и Котора у Венецију, у којима се не наводе њихови називи, већ се само уопштено каже „роба” (*mercantia*). С тим у вези занимљив је уговор који су 6. јула 1318. године склопили двојица Млечана: Марко Санудо и Леонардо Бонвизино. Наиме, овим уговором Леонардо се био обавезао Марку да ће бити годину дана у Дубровнику и примати сву робу коју Марко или његов брат Ђанино тамо пошаљу. Робу је даље овај требао да пошаље у Котор Марку Ајмо, њиховом фактору. У исто време, овај је примљену робу из Котора требао да даље шаље у Дубровник, а отуда у Венецију. За тај посао Леонардо је требао да добије плату од 40 перпера.¹¹

У трговини бавром из Србије значајну улогу су имали и Которани. Бакар, набављен у српским рудницама, стизао је најпре у Котор а одатле у Дубровник, где је испоручиван млетачким трговцима. Они су се затим бринули о његовом даљем транспорту за Венецију. Тако су и Бартоломео Болано и Которанин Василије Луке Васиљевић склопили уговор 1. јула 1319. о испоруци 20 милијара бакра дубровачке мере, чија је вредност била 40 либри и 10 солда. Бакар је требало предати у Котору, у року од 10 дана Петру Болану. Почетком априла 1331. године обавезао се Которанин Вита Петров Вита да је за износ од 126 солда уступио у Дубровнику Франческу апотекару „*tantum game di Rudnico mercantibile*”, по цени од 41 солда за сваки милијар.¹²

⁹ I. Воје, *Kreditna trgovina u srednjovekovnom Dubrovniku*, Sarajevo 1976, 98-9.

¹⁰ Р. Ђук, *Србија и Венеција*, 128.

¹¹ *Mon. Rag.* III, 529.

¹² М. Динић, *За историју рударства у средњовековној Србији и Босни*, Књ. II, Београд 1955, 16.

Отварање рудника у Србији, крајем XIII и почетком XIV века дало је подстицаја доласку многих занатлија Млечана како у унутрашњост српске државе, тако и у српске приморске градове. Лука де Балдарија „ofinatore” из Венеције требало је да до 26. октобра 1320. године почне радити у Котору. Према уговору, који је склопио са Драгом Балдвиним, имао је да ради годину дана за плату од 9 либри венецијанских. Део плате од 3 либре примио је 4. новембра 1320. године. О његовом даљем пословању у Котору извори ћуте. Радио је свакако на пречишћавању неког метала, можда сребра или бабра, који су у то време у знатним количинама пристизали из српских рудника у Котор.¹³

У Котору је од 1320. па током наредних двадесет година пословао и млетачки трговац Рамбалдо Боно. Осим Котора, овај трговац из улице св. Мауриција у Венецији често је боравио и у Дубровнику. Рамбалдо је у Котору дуже боравио од 1330. до 1336. године. За то време активно се бавио трговачким пословањем и у Дубровнику и то најчешће посредством Которана. Сребро, коже и восак куповао је најчешће од њих, или су му они поменуто робу испоручили на име својих дугова. Тако набављену робу слао је затим из Дубровника у Венецију. Рамбалдо је био зајмодавац и многим становницима Котора који су због разних послова стизали у Дубровник. Али, од 1336. до 1338. године он је био настањен у Котору. Наиме, 21. фебруара 1336. године изнајмио је на две године једну велику кућу са балконом у том граду власништво Марина, покојног Марина Ратислава. Закуп је износио 160 перпера а коришћење изнајмљене куће, према уговору, отпочело је 1. фебруара. Од свих Млечана Рамбалдо је у Котору располагао највећим капиталом. У времену од 1330. до 1337. године склопио је са Которанима укупно 64 кредитна уговора у Дубровнику и Котору и дао на зајам 27.547 перпера и 10 гроша. Томе треба додати и десетак кредитних уговора закључених са становницима Бара и дуг од 1.846 перпера и 6 гроша.¹⁴ У почетку своје кредитне активности Рамбалдо је пословао са земљацима Марком Квинтавалом и Франческом Скарпаћо, а затим са Мелиорином Ђорђи и Марком Кондулмерио.¹⁵ Последња двојица су били и његови заступници у Котору. Он је исто често улагао и новац „на добит”. Тако је 29. фебруара 1336. године дао Гилу, сину Нуце Гиле, 950 перпера под условом да

¹³ Р. Ђук, Србија и Венеција, 156.

¹⁴ О кредитној активности Рамбалда Бона у Котору види код: Д. Маликовић, Италијански кредитори у Котору у првој половини XIV века, „Историјски записи”, бр. 3-4, Подгорица 2000, 88-90.

¹⁵ А. Мајер, *Kotorski spomenici*, Прва Књига которских нотара од 1326-1335, Zagreb 1981., 239, 255, 256, 304.

добит или губитак деле на пола, а рачун је требало положити за годину дана.¹⁶ Сарађивао је и са Которанином Налом Серђа Кантовали, који му је често био и дужник. За нереализоване дугове Нале је слао Рембалду сирове коже и восак из Котора у Дубровник. Рембалдо је у Котору послао и са члановима породице Буђић: Михом, Николом и Павлом. Сви су они регистровани као Ремболдови дужници.¹⁷ Један докуменат бележи Рембалдо и као дужника у Котору. Крајем марта 1337. године он се задужио код Миха Петра Буђића на суму од 3.000 перпера ради куповине бакра.¹⁸ Посредством Которана Рембалдо је имао пословне везе и са тадашњом Србијом. Отуда је он посредством Которана набављао неопходне сировине, метале, коже, восак, и затим их отпремао у Венецију.¹⁹

О пречишћавању метала из рудника Србије и Босне у Дубровнику и Котору у првој половини XIV века, како смо већ истакли, нема поузданих података. Зато се представљало да је сирова руда најпре отпремљена у Венецију на рафинирање. Међутим, у јесен 1320. године у Котору је радио већ поменути Млечанин Лука Балдарија. Његов посао је свакако био везан за пречишћавање неког метала, можда сребра или бакра.²⁰

И Млечанин Паоло Болани је боравио почетком двадесетих година XIV века у Котору. О његовом пословању у том граду нема много података. Сачувана је само једна задужница од 15. јула 1321. године. Неколико година касније Паоло више није био жив. Његове послове решавао је тада рођак му Јакопо.²¹

Перенђоло Болони је боравио и послао у Котору од 1326. до 1336. године. Тада је склопио десетак кредитних уговора са укупним дугом од 3.000 перпера.²² Са Которанином Петром Поленари имао је, изгледа, трговачко удружење, које је, по свој прилици, пословало у Србији. Удружени су 17. новембра 1327. године направили обрачун свог пословања и Петар му је остао дужан још 466 перпера и 3 гроша.²³

---

¹⁶ А. Mayer, *Kotorski spomenici*, Друга Књига которских нотара од 1335-1337, Zagreb 1981, 397, 421-22.

¹⁷ Исто, 380-81.

¹⁸ Д. Маликовић, *Италијански креатори у Котору*, 88-90.

¹⁹ Р. Ђук, *Србија и Венеција*, 154-55.

²⁰ Б. Храбак, *Продаја производа балканског рударства у Венецији и Млечанима у Далмацији*, *Годишњак Друштва историчара БиХ XXI-XXVII*, Сарајево 1976, 59-72; *Дубровачко сребро у Италији и Каталонији*

²¹ А. Mayer, *Kotorski spomenici*, Књ. I, 176-77.

²² Д. Маликовић, *Италијански кредитори у Котору*, 90-1.

²³ А. Mayer, *Kotorski spomenici*, Књ. II, 223.

Перенђоло је пословно сарађивао и са Томом Павла Томина. После Томине смрти остао му је дужан извесну своту новца.²⁴

И Млечанин Колуђо Гомберти се током августа 1326. године налазио у Котору, где се јавља као поверилац тројице трговаца из Пећи. Новац или робу давао је на зајам под условом да му их врате у року од шест месеци или пре кад се врати из Србије у Котор. У которским књигама регистрован је још само 22. априла 1327. године када су он и суграђанин му Жан Кото били кредитори једног Которанина.²⁵ После тог времена Колуђо се највероватније вратио у Венецију, али ни тамо није остао дуго. У пролеће 1328. године млетачки Сенат је одобрио Колуђу да може поћи са робом у Србију, али нам његови послови тамо нису познати.²⁶

Јакопо Томадо је пословао у Котору у времену од 1326. до 1332. године. У почетку је сарађивао са суграђанином Леонардо Бабо, а у времену од 1331. до 1332. године и са Франческом Скарпаћом.²⁷ Которани су му уговоре измиривали, између осталог, и робом. Тако је према кредитном уговору од 4. децембра 1327. године било изричито наглашено да му Никола Качић измири дуг у сировим кожама.²⁸ Осим тога, Јакопо је имао одређена пословна задужења и у унутрашњости српске државе. Зато је у другој половини априла 1327. године Јакопа Белођело именовао за свог заступника у пословима које је имао у Србији.²⁹

Млечанин Јакобело Белођело боравио је и пословао у Котору од 1326. до 1335. године. Реч је о трговцу који је поседовао знатан капитал. Улагао га је у трговачко пословање у Котору, Дубровнику и Србији.³⁰ Једно време је стално боравио у Дубровнику и Србији. У времену од 1326. до 1332. године дао је на зајам у Котору и Дубровнику укупно 13.452 перпера.³¹ Његови дужници, поред осталих, били су и Которани Марин

²⁴ М. Динић, Крсташки грошеви, Зборник РВИ I, 1952, 86-112.

²⁵ А. Мауер, *Kotorski spomenici*, Књ. I, 106.

²⁶ Р. Ђук, Србија и Венеција, 141-2.

²⁷ А. Мауер, *Kotorski spomenici*, Књ. I, 165, 166, 237, 259, 291, 292, 332-34, 343; Исто, Књ. II, 18, 24. О кредитној активности Јакопа Томада у Котору детаљније видети код: Д. Маликовић, Италијански креатори у Котору, 93-4.

²⁸ А. Мауер, *Kotorski spomenici*, Књ. I, 86.

²⁹ Касније се Јакопо Томадо помиње само у Дубровнику, где је трговао тканинама. Заједно са суграђанином Франћеском Скарпаћом продао је крајем 1335 и почетком 1336. године неке тканине и краљу Душану. (А. Мауер, *Kotorski spomenici*, Књ. I, 109.).

³⁰ Исто, 103.

³¹ А. Мауер, *Kotorski spomenici*, Књ. I, 125-26, 257, 307, 322, 327. О кредитном пословању Јакобела Белођела у Котору, детаљније видети код: Д. Маликовић, Италијански кредитори у Котору, 92-4.

Мекша, Фрањо Сабов, Петар Бугон и Мирослав, становник Рудника. За све њих се поуздано зна да су трговали у Србији. Због неисплаћених дугова Јакобело је у Котору покретао судске парнице и улазио у поседе Которана,³² а и сам је као јемац често позиван на суд.³³

Филип де Молино пословао је у Котору од 1326. до 1332. године. У својим трговачким пословима најчешће је сарађивао са Которанима Михаилом Спица и Матом Абрамовим. Продавао им је тканине, а од њих куповао сребро које је довозено из Србије. Робу му је, према раније склопљеном уговору, требало испоручити у Дубровнику, Цавтату или Будви,³⁴ што је значило често Филипово одсуство из Котора. Због тога је његове послове у Котору обављао од лета 1331. године суграђанин му Николето Сињоло, иначе Филипов званични представник у том граду.³⁵ Најчешћи Филипов дужник у Котору био је Тома Бугон, који је тих година живео и пословао у Србији. Преко те пословне везе Филип је најчешће био везан са тржиштем ондашње Србије. Био је и власник неких винограда у околини Котора, због чега је одликом суда морао плаћати 10 гроша годишње цркви св. Петра у Котору.³⁶

И Млечанин Марко Квинтавало је боравио у Котору око двадесет година. Он се у том граду помиње од јула 1326. па до средине 1336. године. У граду св. Трипуна овај млетачки трговац је поседовао значајну количину капитала који је, дајући га на кредит Которанима, улагао у тамошњу трговину. Рачуна се да је у времену од 1326. до 1336. године овај Млечанин у Котору кредитирао 61 трговца износом већим од 17.679 перпера которских и 315 дуката. Ту је он пословао са Пашком де Кроси, Михом Басе Пелегрином и Градиславом, сином Марина Генија и Франом, затим Томе Крезинанија из Котора.³⁷ Према одредбама уговора из 1330. године за позајмљени новац или робу требало је да му Которанин Аморело, син Јакова Трифуновог допреми 10 милијара бакра по цени од 60 перпера за сваки милијар. Аморело је бакар свакако набавио у Србији, где је иначе и трговао.³⁸ У Котору је Марко Квинтавало, изгледа, имао и трговачко друштво са неколико которских трговаца. Тако је 28. новембра 1331. године био извршен обрачун друштва у којем му је главни компањон

³² А. Mayer, *Kotorski spomenici*, Књ. I, 197, 350; А. Mayer, Књ. II, 26.

³³ Исто, 202, 350; Књ. II, 26.

³⁴ Исто, I, 279, 283, 305; Књ. II, 19, 54, 63, 173.

³⁵ Исто, Књ. II, 247.

³⁶ Исто, Књ. 145, 175, 182, 187-89.

³⁷ О кредитној активности Марка Квинтавала у Котору, детаљније видети код: Д. Маликовић, *Италијански кредитори у Котору*, 85-88.

³⁸ А. Mayer, *Kotorski spomenici*, Књ. I, 204.

био Мато Абрамов.³⁹ Како неке своје дугове, као и дугове Млечана којима је био заступник, није успео да намири у уговорено време, био је принуђен да се обрати и цивилном Которском суду. Према судским пресудама запоседао је земљу Которана и касније је продавао.⁴⁰ Касније је овај Млечанин кредитно пословао и са земљаком Рамбалдом Боно, као и са которским трговцима Михом Спица, Марином Јунијевим Болица, Матом Матијиним, Абрамом и Јунијем Грнчаром, Николом и Михом Бућа, Павлом, Луком и Иваном Николиним Добранова, Томом и Петром Бугонова и другим.⁴¹

Леонардо Бабо је боравио и радио у Котору двадесетих година XIV века (од 1326-1337). Он је у том периоду дао четири кредитне позајмице у висини од 100 перпера, да би се ту појавио и 1336. године са три нове позајмице которским трговцима.⁴² Леонардо се, изгледа, најчешће бавио трговином сољу. Према уговору који је почетком 1326. године склопио са двоциом Которана требало је да им, у року од три месеца, доприми један милијар соли по которској мери, уз цену од 30 перпера за сваки милијар истог производа. Которани су му ту количину требали да плате сировим сребром, које Которанин Марин Мекша прогласи добрим, и то у року од четири дана после доспећа лађе. Истом приликом је било договорено да Леонардо донесе још два милијара соли, ако му Которани јаве за месец дана и то под истим условима.⁴³ У Котору је Леонардо пословно сарађивао још и са Луком Николиним Добранова, Николом Византијем, Трипом Билоца, Николом Побратовим, Матом Трипкановим, Петром Капенином и другим.⁴⁴ А на основу његовог тестамена може се закључити да је своју трговачку активност обављао између Венеције, Задра, Брача, Хвара и Котора. Имао је трговачко удружење са неколико млетачких трговаца који су у то време живели у Котору: Стефаном Ђураном, Јакопом Белођелом, Јакопом Томадом, Марком Боном и Николом Леоном. Заједно са Марком Боном продавао је и вино, а добијени новац су улагали у трговину. Судаћи према стварима и роби коју је остварио у кући у Котору, може се закључити да је трговао и разним тканинама, оружјем и другим занатским

³⁹ Исто, 287.

⁴⁰ Исто, 148, 176, 200, 201, 357.

⁴¹ Д. Маликовић, Италијански кредитори у Котору, 87-88.

⁴² А. Мауер, *Kotorski spomenici*, Књ. I, 46, 70, 219, 258, 421, 468.

⁴³ Почетком новембра 1325. године Леонардо се помиње у Дубровнику где је трговао неким кожама, заједно са суграђанином Франческом, апотекарком. (А. Мауер, *Kotorski spomenici*, Књ. I, 35, 87)

⁴⁴ А. Мауер, *Kotorski spomenici*, Књ. I, 219, 421; Књ. II, 1548, 1560, 1583; Д. Маликовић, Италијански кредитори у Котору, 96

производима. За своје заступнике у Котору именовао је суграђане: Марка Бона и Николу Леонеа.⁴⁵

Горе поменути млетачки трговац Марко Боно је пословао у Котору у исто време као и Леонардо Бабо. О његовом послу зна се само да је имао трговачко удружење са Леонардом Бабом. После Леонарда умро је убрзо и Марко, јер су у лето 1332. године његове послове задржавали двојица Млечана, који су били његови заступници.⁴⁶ После Маркове смрти у Котору се децембра 1336. године помиње још и његова жена Бенада.⁴⁷

Стефано Турано (негде Циуриани) из Венеције пословао је у Котору у времену од 1326. до 1327. године. Током те две године он је у граду св. Трипуна кредитирао шесторицу тамошњих трговаца укупном сумом од 337 которских перпера. На том послу овај трговац из Венеције је најчешће сарађивао са которским пословним људима: Нутиусом Гиле, Петром Катенином, Драгом Валотином и Маројем, сином покојног Радоглава.⁴⁸ Са суграђанином Леонардом Бабом имао је трговачко удружење, а почетком јуна 1327. године именовао је за свог прокуратора у Котору Јакопа Томада.⁴⁹ После те године не помиње се више у Котору, јер се вероватно преселио у Дубровник.⁵⁰

И млетачки трговац Николето Леоне је изгледа кратко време боравио у Котору. Он је у том граду пословно био активан само током 1326. године, или још конкретније од јула до децембра те године. За то време он је у Котору дао пет кредитних позајмица у износу од 985 перпера и 19 гроша.⁵¹ Николето је у том граду најчешће пословао са домаћим трговцима: Јулијем Василијевим и Стефаном Мариновим и његовим сином Шимуном, као и са својим нећаком Естудијем и Павлом Лоро у Венецији.⁵²

Крајем године именовао је у Котору за свог заступника једног Дубровчанина, и, по свој прилици, отишао у Дубровник.⁵³

⁴⁵ А. Mayer, *Kotorski spomenici*, Књ. I, 99-102.

⁴⁶ Исто, Књ. II, 29.

⁴⁷ Исто, 352.

⁴⁸ А. Mayer, *Kotorski spomenici*, Књ. I, 99-102.

⁴⁹ А. Mayer, н.д., 40, 148, 314, 316, 320, 321; Д. Маликовић, Италијански кредитори у Котору, 96.

⁵⁰ А. Mayer, н.д., 321.

⁵¹ Исто, 240, 250, 254.

⁵² А. Mayer, н.д., 240, 250, 254; Д. Маликовић, Италијански кредитори у Котору, 95.

⁵³ И две године касније Николето се налазио у Дубровнику. (Р. Ђук, Србија и Венеција, 157.).

У времену од 1326. до 1337. године Млечани су склопили 126 кредитних уговора у Котору, а укупна сума задужења износила је 93.316 перпера, 200 дуката и 111 фолара. У исто време, Которани су одлазили у Дубровник где су такође код поверилаца Млечана узимали кредите. На тај начин су закључили 226 кредитних уговора и позајмили 72.486 перпера. Према томе, укупна сума задужења Которана код веровника из Венеције током наведене две године износила је 165.802 перпера, 2.000 дуката и 111 фолара. Код позајмљених износа јављају се веома различите суме: од најниже, свега 6 которских перпера, до највише 5.777 перпера и 3 гроша. Рокови враћања дугова били су од неколико дана (8-15), до неколико година (2,4 па чак и 8). Али код највећег броја задужења време враћања кредита било је одређено за 3 и 4 месеца. Најчешће је рок повраћаја кредита у Котору био повезан са путовањем трговца и одређен је био максимум „до повратка с пута”.⁵⁴

И Млечанин Ђовани Скела боравио је у првој половини августа 1327. године у Котору. Том приликом захтевао је у име дужника и млетачке општине да му Которани плате дуг покојног Драгона Балдвиновог у износу од 220 перпера венецијанских. У колико то не учине претио је репресалијама. Которска општина је исплатила дуг, али је тражила да поменути суму надокнади Марко, Драгонов син. У питању је највероватније била надокнада дуга за штету учињену златару Блажу из Венеције.⁵⁵

Николето Босенатеко регистрован је у которским архивским књигама од средине јула 1326. до средине новембра 1327. године. За то време овај кредитор из Венеције је шесторици которских трговаца на почек дао суму од 629 перпера. Он је у Котору пословно сарађивао са Михаилом Пелегрином и Луком Јакова Бено.⁵⁶ Због неисплаћених дугова покретао је судске спорове са Которанима и на основу пресуда улазио у њихове земљишне поседе. Почетком новембра 1327. године од Ивана, сина покојног свештеника Охрана Валија, тражио је наплату 35 которских перпера, а од Руже, удовице Марина Гацулине 80 перпера. После 10 дана Николето је судским путем и од Маргарете, удовице Димитрија Саке тражио наплату 310 перпера дуга.⁵⁷ А неколико година касније, августа 1332. године, Николетове послове у Котору обављао је његов заступник и земљак Јакобело Белођело.⁵⁸

⁵⁴ Исто, 162.

⁵⁵ А. Mayer, *Kotorski spomenici*, Књ. I, 138-39, 141.

⁵⁶ Исто, 158.

⁵⁷ Исто, 448, 449, 450, 451.

⁵⁸ Исто, Књ. II, бр. 23

У Котору су тридесетих година XIV века привредно били активни и Венецијанци Петар (негде Перенчоло) и Јакобело Болани. Претпостављамо да се ради о двојици браће, али нам доступне информације то не потврђују.

Старији, Петар Болани се у которским архивским књигама помиње само два пута (1326. и 1327.). Њега су у Котор довели пословни Дубровчани, где је како изричито наводи, 9. новембра 1328. године принудно боравио. Међутим, он је у то време XIV века био везан пословима не само за Дубровник, већ такође и за Котор и за Бар. У првој години свога боравка у Котору Петар је дао 14 кредитних позајмица у износу од 2.986 перпера и 20 гроша, док је наредне 1327. године у истом граду кредитирао само три которска трговца сумом од 486 перпера и 3 гроша млетачка.⁵⁹ Од которских трговаца Петар је у граду св. Трипуна најчешће сарађивао са: Луком Добрановом, Стефаном Мартиновим, Налом Стјеповим Кантавалом, Медојем и Томом Суићем, Јунијем Ђентилијем и Трипуном Сцитовим. Осим њих Петар је у Котору пословао и са Михом Крагујевим, Матом Петровим Ђуфектијем, Николом Бућом, Петром и Томом Буганова и Јунијем Качићем.⁶⁰ Петар је у Котору најчешће довозио италијанске тканине, а тамо је заједно са братом набављао бакар. У исто време куповао је и сирову свилу у Бару.⁶¹

Много активнији у трговини у Котору био је млађи Јакобело Болани. Он је у том граду пословао неколико година дуже од свог предходника, дакле, од 1326. до 1336. године. За то време овај Млечанин је у граду св. Трипуна дао 29 кредитних позајмица у износу од 7.074 перпера. У Котору је Јакобело најчешће пословао са домаћим трговцима: Нал Сергијевим Кантавалом, Шимуном Мартинушијем, Иваном Василијевим, Марином Мекша и Николом Добранова, Марином Јулијевим Болица, Михом Спица, Радагостом Дудићем, Франом Сабом, Луком Мариновим Гостовим и другим.⁶² Јануара 1332. године у Котору је именовао за свог заступника суграђанина Николета Балделу, а сам је највероватније трговао у Дубровнику или у унутрашњости српске државе. Због неисплаћених му дугова водио је честе судске спорове, преузимао непокретна добра Которана и вршио пренос потраживања на друга лица. После прекида од неколико година поново се вратио у Котор од јуна до октобра 1336. године.⁶³

⁵⁹ А. Mayer, *Kotorski spomenici*, Књ. I, бр. 105, 108, 184, 187, 208, 235, 305, 472, 502.

⁶⁰ Д. Маликовић, *Италијански креатори у Котору*, 90-1.

⁶¹ Р. Ђук, *Србија и Венеција*, 158.

⁶² А. Mayer, *Kotorski spomenici*, Књ. I, бр. 370.

⁶³ Исто, бр. 159-60, 176-77, 200, 201, 242, 324, 374, 446, 456, 460, 499.

Током XIV века, млетачки трговци су у Котору и Дубровнику најчешће куповали руду сребра, олова и бакра, и затим је опремали у родну им Венецију. У томе су предњачили млетачки трговци Рамболдо Боно и Овидо де Барнис.⁶⁴ О цени сировог олова и бакра мало се поуздано зна. Зна се да је 50-тих година XIV века један милијар олова у Котору вредео 15 перпера. А 70-их година истог века цена олова у Дубровнику износила је 10 дуката и 15 гроша по милијару.⁶⁵ У то исто време цена сировог бакра у Дубровнику и Котору кретала се од 40-60 перпера за милијар. Током друге деценије XIV века у Венецији се плаћала још и увозна царина за бакар из Дубровника и износила је два солда по свакој либри.⁶⁶

О учешћу Которана у трговини италијанским тканинама и њиховом увозу у Србији речито говоре бројна задужења. Врло често су се тканине криле иза износа многих дугова које су током прве половине XIV века, а нарочито у трећој и четвртој деценији тога века, Которани узимали код веровника из Венеције.⁶⁷ Тканине су биле роба којом се изгледа тридесетих година XIV века највише трговало у Котору. О том сведоче документи везани за наплату штете млетачком трговцу Николи Брујело. Наиме, млетачки Сенат је донео одлуку да њихови трговци у Котору не плаћају један грош од сваког продатог комада тканине, а од друге робе 0,5 од њихове вредности, и то у року од 15 дана како би се надокнадила поменута штета.⁶⁸

Тканинама је у Котору пословао и млетачки трговац Андриоло Венецијан. Он је у том граду боравио од почетка октобра 1330. до почетка августа 1332. године. За то време он је у граду св. Трипуна двадесеторици трговаца на кредит дао износ од 4.139 перпера или флорина. Међутим, судећи по сачуваним признаницама позајмљена сума била је савакако већа.⁶⁹ У Котору је Андриоло пословао са Гвидучијем из Анконе, стално настањеним у Бару, Которанином Аморелом Јакобовим Трипуновим и земљаком Јуријем Тернелијем, Дубровчанином Марином Науловим и с Которанима Марином Матовим Баскином, Марком Симоновићем, златарима Радојем и Медојем Суићем, Матом Абрамовим, Михом Спицом и другим. Током 1332. године Андриоло је пословао још и са которским трговцима Марином Мекша, Николом Бућа, те Петром Витовим и Налом

⁶⁴ Р. Ђук, Србија и Венеција, 106-8.

⁶⁵ А. Mayer, Kotorški spomenici, Књ. II, 296.

⁶⁶ Š. Ljubić, Listine, Књ. I, 156. Четрдесетих година XIV века увозна царина за бакар износила је 25%. (В. Крекић, Prilog istoriji mletačko-balkanske trgovine druge polovine XIV века, Годишњак ФФ у Новом Саду II, 1957, 11-20.

⁶⁷ I Воје, Kreditna trgovina u srednjovekovnom Dubrovniku, 90-8.

⁶⁸ Š. Ljubić, Listine, Књ. I, 465-66; II, 10-11.

⁶⁹ А. Mayer, Kotorški spomenici, Књ. I, бр. 223, 269, 306, 316, 321-23, 343; А. Mayer, II, бр. 12, 16.

Сергијевим Квинтавалом.⁷⁰ Овај Млечанин је очито у Котору једно време био и стално настањен. То се види по томе што је исте 1332. године у том граду своју слушкињу Милу удао за Которанина Димитрија, сина Марина Бетова, и том приликом јој у мираз дао 70 перпера.⁷¹ Пет година касније Андриолов заступник у Котору био је Албергето, апотекар исто из Венеције. У то време Андриоло је пословао вероватно негде другде, можда у Дубровнику или Венецији.⁷²

И Франћеско Скарпањо је у Котору био трговац великог формата. У том граду, овај млетачки трговац је боравио од 1330. до 1337. године, док је његово пуно ангажовање било видно у суседном Дубровнику.⁷³ Од 1331. до 1337. године Скарпањо је у Котору дао 45 кредитних позајмица у износу већем од 18.506 перпера.⁷⁴ Његови трговачки послови кретали су се од Венеције, преко Дубровника, Котора и Србије па све до Александрије. Франческо је у Дубровнику провео око двадесет година. Дошао је вероватно крајем двадесетих или почетком тридесетих година XIV века, и остао све до своје преране смрти. Наиме, његову плодну трговачку активност прекинула је изненадна болест од куге и на крају смрт 1348. године.⁷⁵ Од Дубровчана и Которана куповао је сребро, коже и бакар и отпремао их у Венецију. У Котору је према сачуваним вестима, најдуже остао током 1330, 1331 и 1332. године. Ту је он најчешће пословао са домаћим трговцима: Грубојев Влаховим, Марином Јунијевим Болицом, Марином Јунијевим Гостовим, Марином Враћеном, Марином Абрамовим и Михом Спицом, као и са Франом Ваклезијом, Медојем Суићем, Марином Мекша, Гвидом Хранимировим, Илијом Чагури из Бара, Петром Туфекти и Томом Буганова.⁷⁶ У истом граду Франческо је пословно сарађивао и са зетом Јакопом Томадом и земљаком Рамбалдом Боно.⁷⁷ Посредством Которана Скарпањо је трговао и по унутрашњости српске државе. Његови дужници су најчешће били: Медоје Суић, Радоје златар, Михо Спица, Мате Абрамов, Франо Ваклеша и Марин Мекша за

⁷⁰ Д. Маликовић, Италијански кредитори у Котору, 98-9

⁷¹ А. Mayer, Kotorški spomenici, Књ. I, бр. 318, 951.

⁷² Исто, Књ. II, бр. 358

⁷³ Хисторијски архив у Дубровнику (у даљем тексту =ХАД), Deb. Not. III, 15 од 15. II 1336, 129 од 20. XI 1336; Д. Маликовић, Кредитна политика Италијана у Дубровнику, 13.

⁷⁴ А. Mayer, Kotorški spomenici, Књ. I, бр. 646, 671, 716, 735, 787, 800, 804, 811, 818, 872, 905, 1036, 1282.

⁷⁵ Р. Ђук, Србија и Венеција, 153-54.

⁷⁶ А. Mayer, Kotorški spomenici, Књ. I, бр. 591, 641, 671, 735, 787, 800, 804, 811, 851, 872, 905; Д. Маликовић, Италијански креатори у Котору, 95.

⁷⁷ А. Mayer, Kotorški spomenici, Књ. I, бр. 239.

које се поуздано зна да су трговали у Србији.⁷⁸

Као и многи други млетачки трговци и Николето Балдела је био стално настањен у Дубровнику, а због послова боравио је и радио од 1331. до 1337. године у Котору. У том граду закључио је, најчешће послујући са трговцима из Бара и Улциња, 31 кредитни уговор и дао на зајам 24.870 перпера и 11 гроша. Са тим позајмљеним новцем или робом которски трговци су најчешће одлазили у Србију. Један од њих Аморело, син Јакање, имао је изгледа и трговачко друштво са Николетом. Наиме, 12. децембра 1333. године њих двојица су заједно слали из Дубровника у Венецију 11 бачви воска тежине око 2.050 либри. Николето је у Дубровнику трговао и са другом робом: сребром, оловом и сировим кожама, које је углавном набављао од которских трговаца.⁷⁹ Већина тих пословних активности у граду св. Трипуна окончано је на нормалан начин, али је са неким пословима у Котору Николето имао и проблема. Тако неодговорне которске трговце он је био приморан да тужи и редовном которском суду. Од 1327. године он је на суд ишао са Иваном, сином покојног свештеника Орхата валија, Ружом, удовицом Марина Гацулина, као и са Маргаритом, удовицом Которанина Димитрија Саке, због дуга од 310 перпера.⁸⁰

Николето Сињоло из Венеције провео је изгледа врло мало време на у Котору. Рачуна се да је он у том граду боравио само од јуна до септембра 1331. године, и то као заступник свог земљака Филипа де Молино, или као веровник неких Которана.⁸¹ Током следећих неколико година пословао је у Дубровнику. Тако је релативно мали број Которана који су одлазили у Дубровник код њега тамо подизали зајам. У то време Николето је трговао у Дубровнику тканинама, које су касније слате у Србију па су чак стизале и на двор краља Душана. У Дубровнику је набављао сребро, бакар, восак и коже и слао их у родну Венецију.⁸²

И Франћеско Белођело је исто у Котору боравио кратко време. Али о том његовом боравку и раду у граду св. Трипуна нема поузданих података. Зна се једино то да је у мају 1331. године био у Дубровнику и том приликом дао је зајам Которанину Миху Басе Пелегрину у износу

⁷⁸ Михо Спица и Мате Абрамов су са Скарпаћом најчешће трговали сребром и бакром из Србије. (Исто, Књ. I, бр. 279, 283-4, 305-6; II, бр. 54, 63, 176.).

⁷⁹ Р. Ђук, Србија и Венеција, 155.

⁸⁰ Од Ивана је Николето потраживао 35 крстастих перпера, од Руже 80 перпера. Которски суд је у свим случајевима тужитеља прогласио легалним и дао му је право да уђе у поседе тужених, све дотле док се не измире тражени износи. (А. Mayer, Kotorški spomenici, Књ. I, бр. 448, 449, 450, 451.).

⁸¹ Исто, Књ. I, бр. 237, 238, 247, 253.

⁸² Р. Ђук, Србија и Венеција, 155.

од 1.155 перпера уз обавезу да му дуг врати у року од четири наредна месеца. Међутим, поменути дуг није био измирен ни четири године касније.⁸³ Почетком јуна 1331. године вероватно је боравио у Котору. Тада га је Јакобелино, син покојног Бенсанти Марка именовоа за свог прокуратор.⁸⁴

Сам Јакобелино, син покојног Бенсанти Марка спомиње се у Котору само 2 јуна 1331. године када је извршио именовање Франческа Белођела и Јакопа Кристијана за своје заступнике у том граду. Они су имали конкретни задатак да наплате дуг од Млечанина Николе Нигра.⁸⁵

Пред сам крај владавине Стефана Дечанског млетачки трговци су највероватније остварили своје захтеве за наплату ранијих потраживања у Србији. У питању су били, пре свега, дугови млетачких финансијера и трговаца из Котора. Како, изгледа, и овог пута млетачка влада није наишла на разумевање и помоћ српског краља, уследила је маја 1331. године владина забрана, према којој млетачки трговци нису смели да иду у Котор. Став млетачке владе подржали су и Дубровчани и 11. јуна исте године и они су забранили свако пословање својих трговаца у Котору, и сви Дубровчани морали су, према истој одлуци, да са својом имовином напусте Котор.⁸⁶ Млетачке власти су овим мерама настојале да приморају которске трговце да плате своје неплаћене дугове, који су у то време очигледно били велики. А како ово питање није било решено у време владе краља Стефана Дечанског, оно је још више дошло до изражаја у време краља цара Стефана Душана.

У време Душанове владавине односи између Србије и Венеције, углавном, су били добри. Обе стране су се трудиле да одрже односе пријатељства и сарадње. У томе је нарочито предњачио Душан, који је неоследно по преузимању престола, како се зна, кренуо у освајање венецијанских територија. За такве освајачке подухвате била му је неопходна и помоћ Венеције. Међутим, и у Душаново доба долазило је у односима између Србије и Венеције до мањих и већих проблема и спорова.⁸⁷

Тако је већ прве године Душанове владавине поново искрсао проблем наплате дугова млетачких трговаца у Котору. Готово читаво пролеће 1332. године размењивана су писма и познанства између српског краља и которске општине са млетачком владом, али споразум о исплати

⁸³ А. Mayer, *Kotorski spomenici*, Књ. I, бр. 247, 271.

⁸⁴ Исто, Књ. I, бр. 231; Š. Ljubić, *Listine*, Књ. I, бр. 449.

⁸⁵ А. Mayer, *Kotorski spomenici*, Књ. I, бр. 231

⁸⁶ *Mon. Rag.*, II, 334; V, 317.

⁸⁷ Р. Ђук, Србија и Венеција, 53-5.

заосталих дугова није постизан. Млетачка наредба из маја 1331. године, према којој венецијански трговци нису смели долазити у Котор, била је још увек на снази. Истина, крајем маја 1332. године Сенат је донео одлуку по којој су млетачки трговци могли да иду или да пошаљу своје заступнике до краја августа у Котор искључиво ради наплате дугова.⁸⁸

Зато се не зна како је почетком 1332. године у Котору боравио и деловао Млечанин Мелиорино Ђорђи. Крајем јануара 1332. године његови земљаци Рамбалдо Боно и Марко Квинтавало именовали су га за свог прокуратора у том граду. По тој основи он је 15. априла исте године по ранијој судској одлуци и преузео виноград Јунија Василијевог из Котора.⁸⁹ Мелиорино се касније помиње у Дубровнику, где је у неко-лико наврата давао кредите становницима Бара и Котора. Боравећи у Дубровнику набављао је восак и сребро у Србији, посредством Которана, и највероватније га слао даље за Венецију.⁹⁰

Которани су, истина, почетком јула 1332. године „увидевши опасност која би могла да запрети граду отуд што наши грађани нису плаћали своје дугове Млечанима” наредили судијама да пресуђују исплату млетачких дугова без обзира на старост.⁹¹ А месец дана касније, у процесу који је вођен између једног которског дужника и веровника из Венеције општинске судије су донеле пресуду у корист Млечана, уз изричито нагласак „да су Општина и веће наредили да се намири Венецијанац”.⁹²

Тридесетих година XIV века у Котору је боравило и радило неколико златара из Венеције. То су највероватније биле занатлије које су пословале од раније. Од занатлија златари у Котору су и иначе били најбројнији, што је разумљиво с обзиром на интензитет рударске експлоатације у то време. О њиховом раду мало се зна. Сачувани су једино уговори о пословима које су они обављали код которских златара. Тако је Донат, Николин син радио почетком октобра 1332. године код Савина златара.⁹³ Код истог златара такође је требало да ради од лета 1333. године и златар Нашибене из Венеције.⁹⁴ И Андрија златар из Венеције обављао је посао од почетка октобра 1333. године код которског златара Николе.⁹⁵

⁸⁸ На такав задатак су 29. марта 1332. године били послати Марин Мекша и Никола Петров Симовић. (Mon. Rag., V, 344-45; Š. Ljubić, Listine, Књ. I, 384.).

⁸⁹ А. Mayer, Kotorški spomenici, Књ. I, бр. 314, 329.

⁹⁰ Р. Ђук, Србија и Венеција, 159

⁹¹ А. Mayer, Kotorški spomenici, Књ. I, бр. 342; Историја Црне Горе 2/1, Титоград 1970, 44

⁹² Исто, бр. 384

⁹³ Исто, бр. 30

⁹⁴ Исто, бр. 100, 112

⁹⁵ Исто, бр. 29

Своју радњу имао је у Котору и златар Матео де Рипа из Венеције. Он је у том граду био склопио уговор о раду са једним златаром из Падове, који је требало да ради годину дана код Матка као његов помоћник. Уговорено је било да Матков помоћник добије 25 перпера и храну, а за кршење уговора казна је била 8 перпера.⁹⁶

Наредних година млетачке власти су несумљиво давале дозволе за одлазак у Котор само неким трговцима или њиховим заступницима, који су као Франческо Белођело, требали тамо да плате „in partibus Catari multam rescuniam”.⁹⁷ Которски трговци су се, без сваке сумње, и после тог времена задуживали код млетачких веровника, који су пословали или били стално настањени у Котору и Дубровнику, па су неисплаћивани дугови расли и стварали све веће проблеме у односима између Србије, односно Котора и Венеције. Зато је млетачка влада улагала тих дана знатне напоре да, осим неисплаћених дугова, наплати и настале штете. То се нарочито односило на мере које су Млечани предузели да би надокнадили штете које је пре пролећа 1332. године претрпео Никола Брујосо.⁹⁸ Писали су српском краљу и молили да им помогне. Душан је, на писма дужна Франћеска Дандола обећао да ће наредити исплату, али је изгледа све остало само на обећањима. Увидевши, да са те стране нема помоћи њиховим захтевима, млетачке власти су се, у вези наплате насталих дугова у Котору, одмах одлучиле на предузумање других мера. Штету Николе Брујосо проценили су на 75 либри, а потом су наплату дуга пренели на Которане, тј. придружили су је осталим дуговима и штетама које су Млечани потраживали у Котору. Без обзира што је наплата дуга Николе Брујосо трајала неколико година, она је, ипак, повољно окончана.⁹⁹

У новонасталој ситуацији трговци су наставили своје пословање у Котору, без обзира на све негативне последице млетачког ембарга. Осим Которана, и Дубровчани су наставили трговину у Котору оним темпом и асортиманом роба какав је био карактеристичан у раније вре-

⁹⁶ Исто, бр. 358-59

⁹⁷ Š. Ljubić, *Listine*, Књ. I, 449 од 29. VI 1335

⁹⁸ *Mon. Rag.*, V. 320, 321, 335; М. Мединим, *Дубровник Гучетића*, Београд 1953, 15; Д. Динић-Кнежевић, *Тканине у привреди средњовековног Дубровника*, Београд 1982, 44-5.

⁹⁹ Није познато како је дуг измирен, али је сачувана признаница од 17. децембра 1338. године којом Никола Брујосо ослобађа свих дотадашњих дугова краља Душана, Николу Буђића из Котора, Марина Лукиног Бунића из Дубровника, Луку Климовог из Улциња, као и друге људе српског краља и њихове наследнике. (Š. Ljubić, *Listine*, Књ. I, 410, 421, 465-66; Књ. II, 10-11; К. Јиричек, *Историја Срба II*, Београд 1988, 183; Б. Крекић, *Млечи и унутрашњост Балкана у XIV веку*, *Зборник RVI* 21, 1982, 145.)

ме. Балканске сировине и сирова руда били су и даље главни артикли трговине у Котору. У том времену, осим Которана и Дубровчани, који су боравили и пословали у Србији, измирили су своје дугове Млечанима и у разним сировинама, воску првенствено. Робу су им испоручивали у Дубровнику или су је слали на продају у Венецију. Новцем добивеним од продаје воска плаћали су настале дугове. Млетачки трговци су се, поред тога, и удруживали са Которанима ради трговине или извоза воска. Тако су Николето Балдела и Которанин Аморело, син Јакање били створили у Котору трговачко друштво ради трговине воском у том граду. У првој половини 1333. године послали су из Дубровника у Венецију 11 буради воска тешког око 2.050 либри. Предвиђено је било да Николето прими 400 перпера од те продаје воска.¹⁰⁰ Преко Котора су у Дубровник и даље у Италију тридесетих година XIV века извожене и знатне количине сирове руде, сребра првенствено, из србијанских и босанских рудника. Цена гламског сребра из Брскова била је почетком 1333. године у Котору 12 перпера за либру. Две године касније, цена финог сребра у граду св. Трипуна износила је 6.5 дуката за либру.¹⁰¹

Све слабије долажење дубровачких и млетачких трговаца у Котор имало је лоше последице на пословање и привреду самог града. Млетачка влада је, у исто време, вршила непрестални притисак на которске институције због ненаплаћених дугова и штета, што је све приморало српског краља и Которане на попуштање. То је довело до закључивања првог уговора између Которана и Венеције чију важност ће Душан касније у два маха продужити.¹⁰²

Уговор између Млечана и Котора склопљен је 30. децембра 1335. године у Венецији. Преговарачи и потписници су били: у име венецијанске стране млетачки презвитери, а у име которске општине краљев представник Марин Филипов, док је српски краљ био само врховни гарант тог уговора.¹⁰³ Уговор је закључен на десет година и штитио је само права Млечана у Котору, док права Которана у Венецији није ни помињао. Тим споразумом, „Венецијанци су готово диктирали услове који су омогућавали лакшу наплату дугова, а у исто време обеснажују обичаје који су штитили државнике”. Пословање млетачких трговаца у Котору било је за град толико важно, тако да су се Которани морали помирити са условима који су се противили одредбама градског Статута.¹⁰⁴

¹⁰⁰ Р. Пук, Србија и Венеција, 112

¹⁰¹ А. Mayer, Kotorški spomenici, Књ. II, бр. 303

¹⁰² Н. Фејић, Которска канцеларија у средњем веку, ИЧ 27, Београд 1980, 17-8

¹⁰³ Š. Ljubić, Listine, Књ. I, 165-65; Историја Црне Горе 2/1, 43; Н. Фејић, Которска канцеларија, 17-8

¹⁰⁴ Историја Црне Горе 2/1, 43

Међутим, Которани су убрзо под сумњу довели тек потписани уговор. Наиме, само неколико месеци после склапања поменутог уговора оптужили су Марина Филиповог да је као посланик код дужника и венецијанске општине прекршио овлашћења и на тај начин нанео Котору материјалну и политичку штету. Зато је од посланика Марина тражено да плати казну онолико колико одреди которско веће.¹⁰⁵

Са своје стране, Душан је имао благодонаклонији став према тек склопљеном уговору. То најбоље потврђује чињеница да му је касније у два наврата (1345 и 1348) продуживао важност за наредних осам година.¹⁰⁶

Которани се за то време нису у свему придржавали склопљеног споразума. Зато су им Млечани почетком 1348. године поручили да су се уговором обавезали према Венецији, и да њихово позивање на српског краља није умесно. Тражили су да се оштећеним млетачким трговцима врати њихова имовина у Котору, а ако се то не уради, Венеција се обавезала да се сама побрине како би заштитила своје поданике од неправде.¹⁰⁷

И каснијих година неплаћени дугови млетачких грађана у Котору били су стално присутни у српско-млетачким односима. Многи млетачки трговци „који су имали послове на двору рашког краља” и у Котору слали су жалбе својој влади тражећи надокнаду њихових добара. Зато је Марин Ванијеро, млетачки посланик, који је средином јуна 1343. године био упућен у Србију, имао у задатак да, између осталог, помогне млетачким грађанима у решавању тих проблема.¹⁰⁸

На захтев дужда Андрије Дандола Душан је, уговор из 1335. године, како је већ речено, продужавао још два пута. Први пут 15. октобра 1345., за две године, а 1. априла 1348. по други пут на осам наредних година, уз упозорење Которанима „да се придржавају уговора”, и уз молбу дужду „да се заложи да Которани немају без суда неких потешкоћа од Венецијанаца”¹⁰⁹ Било је то прво Душаново залагање за нека права Которана пред млетачким двором.

Упркос присутних проблема око наплате ненаплаћених рачуна млетачких трговаца, у Котору је средином XIV века боравило и радило још доста млетачких трговаца и занатлија, много више него је то забележено у архивским књигама из тог периода.

¹⁰⁵ A. Mayer, *Kotorski spomenici*, Књ. II, 256

¹⁰⁶ Р. Ћук, Србија и Венеција, 51-5

¹⁰⁷ Š. Ljubić, *Listine*, Књ. II, 15-6; Н. Фејић, Которска Канцеларија, 18

¹⁰⁸ Р. Ћук, Србија и Венеција, 51-5

¹⁰⁹ Š. Ljubić, *Listine*, Књ. III, 72

Ђанино Ђорђи је био важан млетачки трговац, а живео је и пословао од 1333. до 1352. године у Дубровнику, Котору и Трепчи. По свој прилици најдуже је боравио у Дубровнику, али су зато његови послови, у највећој мери, били везани за Котор и унутрашњост српске државе. Највише је трговао венецијанским тканинама, које је продавао у Дубровнику, а посредством Дубровчана, трговао је њима у Србији и Босни.¹¹⁰ После трогодишњег рада и боравка у Дубровнику, Ђанино се почетком марта 1336. године преселио у Котор, где је остао око годину ипо дана. Наиме, у другој половини маја 1336. године склопио је уговор са Истријанином Раском Кауновим о изнајмљивању куће у Котору. Према том уговору Раско се обавезао да ће му дати у закуп кућу са подрумом и са свим неопходним пратећим стварима за наредну годину дана уз цену од 80 перпера которских. Ђанино је могао почети користити закупљену кућу од средине августа 1336. године, а све трошкове које учини на њеној оправци требао је одбити од уговорене кирије. За време свог боравка у Котору Ђанино је закључио 20 кредитних уговора, и том приликом позајмио 15.462 которска перпера и 4 гроша. Томе треба додати и неколико задужница склопљених ранијих година у Дубровнику са дугом од 1.172 перпера. Главни пословни партнери Ђанина Ђорђи у Котору били су браћа Петар и Франо Сабови, који су у свом трговачком пословању били везани искључиво за Србију, и нарочито Ново Брдо.¹¹¹ Средином маја 1336. године Ђанино је дао Петру Сабовом 5.777 перпера и 9 гроша уз обавезу да му дуг врати за четири наредна месеца.¹¹² Иза поменуте суме, највероватније, се крила нека роба коју је Петар у одређеном року требао да испоручи Ђанину. У Котору се Ђанино неретко јављао и као дужник. Тако је крајем децембра 1336. године у два наврата од Франа Сабо позајмио 12.900 перпера. Поменути дуг требао је да врати за једну, односно три године.¹¹³

У град св. Трипуна Ђанино Ђорђи је поседовао и непокретна добра до којих је, најчешће долазио одлуком суда услед нерашчишћених му дугова.¹¹⁴ Поред тога, поседовао је и барку коју је купио 11. априла 1337. године од једног италијанског трговца из Риминија.¹¹⁵ О даљем раду Млечанина Ђанина Ђорђи у Котору и Дубровнику мало се зна. Најпре је,

¹¹⁰ Р. Њук, Србија и Венеција, 144-46

¹¹¹ Франо је почетком априла 1337. године продавао у Котору сребро из Новог Брда. (А. Мајер, *Kotorski spomenici*, Књ. II, 285.)

¹¹² Исто, Књ. II, 416

¹¹³ Р. Њук, Србија и Венеција, 144-46

¹¹⁴ А. Мајер, *Kotorski spomenici*, Књ. II, 284

¹¹⁵ Исто, Књ. II, 384

највероватније, отишао у Србију. Наиме, четрдесетих година XIV века налазио се у Трепчи, где је боравио неколико година. Ту је поседовао кућу и бавио се на велико трговином оловом. Почетком 1349. године имао је проблема око продаје знатне количине олова Которанину Миху Бући. Ђанино је већ био продао Миху олово у вредности од 10.000 перпера и када је требао да га преда Миховом пуномоћнику, тада је Вук, кнез Трепче показао писмо цара Душана о забрани извоза олова из Србије. Како се зна, у то време цар Душан је зидао манастир св. Арханђела у Призрену, па је зато наредио кнезу да се сво олово преда игуману тамошњег манастира за подизање цркве. Спор је разрешен тако што је Ђанино Ђорђи сву одговорност за настали спор пребацио на цара и његове људе.¹¹⁶ И у другој половини маја 1349. године Ђанино је у Дубровнику водио неки судски спор око извесне количине олова. Последњи пут се помиње у Дубровнику маја 1352. године у вези неких дугова српског цара Душана.¹¹⁷

И млетачки трговац Петар Гомберто деловао је изгледа веома кратко у Котору. Помиње се само једном и то крајем фебруара 1337. године као пословни ортак Рамбалда Бона. Три године раније Петар се настанио у Дубровнику, а 11 децембра 1334. године испоручио је знатну количину сирових кожа Франћеску Скарпаћу, а овај му је, уместо новца, за узврат дао тканине у вредности од 156.5 перпера.¹¹⁸

Франћеско Кондулмерио помиње се у Котору током 1335. и 1336. године. О његовом пословању не зна се готово ништа. У дубровачким и которским арховским књигама забележен је као веровник неколицине Которана и једног становника Будве. Током 1336. године он је у Котору дао два кредита Јунију Грнчарову на 19 перпера и исто Которанину Будоју Станкову 30 перпера.¹¹⁹

Млечани су у XIV веку набављали у Дубровнику и рујевину, дрво које је служило за бојење или штављење кожа, а затим га извозили за Венецију. Један део тог дрвета био је пореклом из унутрашњости Србије. Према уговору који су 15. августа 1339. године склопили двојица трговаца требало је да се у Котору натовари 25 милијара рујевине и отпреми за

¹¹⁶ К. Јиричек, Споменици српски, Споменик XI, Београд 1892, 28; Историја Срба II, 191; М. Динић, Српске земље у средњем веку, Београд 1978; Б. Крекић, Млеци и унутрашњост Балкана, 149

¹¹⁷ Р. Ђук, Србија и Венеција, 144-46

¹¹⁸ Гомберто и Рамбалдо Боно имали су у Котору и неке послове са Млечанима Франом апотекарком и Мелиорином Ђорђи, који су у то време пословали у Дубровнику. (А. Mayer, *Kotorski spomenici*, Књ. II, бр. 374.)

¹¹⁹ Први је дуг требао да врати за два, а други дужник за наредна четири месеца. (Исто, бр. 1676.)

Венецију. У другој деценији XIV века. Продајна цена рујевине је у другој деценији XIV века износила 20-30 гроша по милијару, да би осамдесетих година XIV века порасла, и износила је три перпера за милијар.¹²⁰

Млетачки трговац и дипломата Паоло Квирино није у Котору трговао рујевином. Он је око тридесет година радио и живео у Дубровнику, Котору, Улцињу и Србији. За све то време његова врло жива трговачка активност била је везана за српску државу. У Дубровнику је пословао сребром и златом које је набављао од једног трговца из Бара. Почетком тридесетих година XIV века он своју пословну активност окреће према Котору где се налазио од 1351. па до јануара 1353. године, кад је регистрован као секретар Петра Буђе, сина Николе противестијара српског цара.¹²¹ Пословна активност је, по свој прилици, Паола касније одвела у Улцињ. Истина, данас није познато да ли је тамо дуже боравио или се само кратко задржавао на свом путу за континенталну Србију. Следећих неколико година Паоло Квирино провео је у Венецији. За то време његове послове у Котору и Дубровнику обављали су његови заступници: Петар, Паолов брат био му је прокуратор у Дубровнику, а Драго Васиљевић деловао је као његов фактор у Котору.¹²² Ипак се касније Паоло вратио у Дубровник и Котор, али овога пута као млетачки посланик. Млетачка влада му је поверила дипломатску мисију у склапању мира између Дубровника и Србије крајем 1361. и почетком 1362. године. На тој мисији у Котору Паоло Квирино је провео скоро три месеца и уложио много труда, убеђујући зарађене стране да склопе мир. Али, у томе није имао много успеха и у другој половини марта 1362. године вратио се необављеног посла у Венецију.¹²³

Педесетих година XIV века Млечани су имали велике потешкоће око наплате дугова Которана који су живели и пословали у Србији. То се, пре свега, односи на чланове породице Бућа-Петра, сина Николе, протовестијара цара Душана, затим Луке и Џива, синове Трифунове. У раздобљу од новембра 1351. до септембра 1354. године Петар је склопио задужница на укупни износ од 10.300 перпера и 1.400 дуката са повериоцима Паолом Квирино, Тадеом Фалијеро и Франћеском Руђини. Пошто по истеку одређеног рока није намирио своје дугове веровници

¹²⁰ Рујевина је допремана из Мачве у Дубровник. Тако се Милета Радетић 2. марта 1386. године обавезао да ће дати „in 1000 dicto Муссона” Марку Пенчићу 10 милијара рујевине до св. Вида. Сам Марко се обавезао да ће платити сваки милијар 3 перпера. (Р. Њук, Србија и Венеција, 114-15.)

¹²¹ Mon. Rag., Књ. 153 од 28. VI 1356

¹²² Mon. Rag., Књ. II, 129 од 23. X 1361

¹²³ Š. Ljubić, Listine, Књ. IV, 97

су покушали да их наплате судским путем. Поред тога, слали су позиве у Србију да Петар у одређеном року дође у Дубровник и измири своје обавезе или су своја потраживања уступили неком од Дубровчана.¹²⁴ Сличне проблеме око наплате дугова имали су и Белтрано де Горгођола и браћа Мемо – Андрија и Франћеско, иначе кредитори Луке и Цива Буће.¹²⁵

Смена на српском престолу и смрт цара Душана, посебно на почетку, није битније утицала на пословање млетачких трговаца у Котору, као саставном делу српске државе. Млади цар Урош је 10. јануара 1356. године издао повељу, којом је гарантовао слободу пословања дубровачким и млетачким трговцима у својој држави. Међутим, ускоро су се појавиле и несугласице између Которана и Венецијанаца. Наиме, млетачки трговци су се жалили которској општини на непоштовање и кршење уговора из 1335. године, чију је важност Душан био продужио последњи пут 1. априла 1348. године. Которске власти одговориле су на ове жалбе 8. децембра 1356. године. У том одговору оне су констатовале да је последње поступање према Млечанима у Котору било „*contra formam pactum*”. Извињавали су се због разних неправилности, тешкоћа и великих дугова које су Млечани и даље имали у Котору. Обећавали су да млетачки трговци и остали пословни људи даље неће имати никаквих „новштина”, и да ће поступити са њима као са „*Fratres et amici carissimi*”. Которани су даље обећали да ће послати свог посланика у Венецију који ће их обавестити о свему што су предузели.¹²⁶ По овоме испада, да су Которани тек по истеку рока од осам година (1. априла 1356.), почели да избегавају обавезе које су проистицале из раније склопљеног уговора. Истовремено су почели са увођењем извесних „новштина“ које су директно погађале млетачке трговце настањене у њиховом граду.

И у новонасталим условима трговачки односи Венеције и Котора су даље настављени. Тако је Которанин Јаке Бисти де Примутис zaloжио код Андрије Мемо за дуг од 344 дуката 6 комада тканина. Андрија је 22. јуна 1356. године захтевао да их Јака подигне у року од 15 дана или ће их он продати на јавној дражби.¹²⁷ Иначе, крајем шездесетих година XIV века у Котору је вероватно још увек била бројна млетачка колонија.

¹²⁴ М. Динић, Дубровачки портрети, Београд 1935, 229

¹²⁵ Mon. Rag., Књ. II, 167

¹²⁶ Š. Ljubić, Listine, Књ. III, 335-36; К. Јиричек, Историја Срба II, 183

¹²⁷ Mon. Rag., Књ. II, 153; Д. Динић-Кнежевић, Тканине у средњовековном Дубровнику, 49. Овај аутор сматра да је Јаке Бисти де Примутис Дубровчанин и омашком наводи да је дуг износио 344 перпера, уместо дуката

На ном челу налазио се тада Морето, конструктор.¹²⁸ Шездесетих година XIV века млетачких трговаца у Котору је било све мање и мање а међу њима је био и Ђиберто Гофредис, за кога се изричито наводи да је био трговац. У дубровачким архивским књигама регистрован је 3. новембра 1367. године када је Которанину Џиву Братановом, млинару дао на зајам 55 дуката уз обавезу да му их врати за четири месеца.¹²⁹ И Петар Боднар живео је и радио вероватно дуже време у Котору. Приликом опсаде Котора од стране Балшића, почетком 1367. године, Дубровчани су га заједно са породицом својим бродом извели из града.¹³⁰

Према млетачким изворима и вино се извозило из Србије у Венецију. Реч је свакако о извозу вина из српских приморских области. Оно је, изгледа, поред вина из Апулије, током прве половине XIV века у већим количинама стизало у Венецију. Крајем седамдесетих година XIV века вино из околине Котора било је, вероватно, намењено млетачком тржишту, али је његов извоз био спречен.¹³¹

Венеција се никако није мирила са потискивањем са источне обале Јадранског мора. Зато је њена дипломатија предузимала разне мере да би поновно успоставила изгубљену власт. О томе сведочи и образовање једне комисије 1373. године, која је била уперена против Дубровника и Угарске. Млечани су за савезнике придобили Николу Алтомановића и Балшиће, у то време најјаче и најпознатије српске великаше. По њиховом договору требало је да Никола Алтомановић и Ђурађ Балшић опседају Дубровник са копна, а Млечани са мора. Ђурђу Балшићу је, уз указану помоћ, било обећано да ће добити Драч и Котор, а Николи Алтомановићу Стон са Пељешцем. Обећања су била у складу са њиховим ранијим амбицијама.¹³²

б) Млетачка трговина у Котору током XV века

Активност млетачких трговаца у Котору се обнавља после успо-

¹²⁸ И наредних година знатан број Млечана налазио се у у Котору. Међутим, крајем 1370. или почетком 1371. године власт у Котору је преузео угарски краљ. Престанак српске и успостављање угарске власти у Котору утицао је и на смањења броја млетачких трговаца у граду св. Трипуна. (Š. Ljubić Listine, Књ. IV, 97).

¹²⁹ Р. Ђук, Србија и Венеција, 161.

¹³⁰ Mon. Rag., Књ. IV, 84; Историја Црне Горе 2/2, 23; Р. Михалчић, Крај српског царства, Београд 1975, 130.

¹³¹ Š. Ljubić, Listine, Књ. IV, 97

¹³² М. Орбини, Краљевство Словена, Пезаро 1601, 82; Ј. Тадић, Писма и упутства Дубровачке Републике, Београд 1935, 273-74; Историја Црне Горе 2/2, 30; Р. Михалчић, Краљ српског царства, 191-94.

стављања њихове поновне власти у том граду након 1420. године. То најбоље потврђује све већи број млетачких пословних људи у граду св. Трипуна одмах после те године.¹³³ Тако је 13. априла 1431. године Радо Петровић из Паштровића, а стално настањен у Котору, примио од Стефана Лауренцијевог из Венеције, 50 дуката „на добит“. Радо је, по овом уговору, био дужан да овај новац уложи у набавку мотки за стреле и лукове (*in fustes a balistis et ab arcubus*) и у стрелице (*et in toneris*), и да се стара за интерес обојице. Добит из ове активности требали су да поделе на два једнака дела. Код деобе материјала, Радо је био обавезан да да Стефану уложену главницу као и његов део зараде, уколико се није пословало са губицима.

Радо је Стефану био дужан да врати уложену главницу у било којем месту у којем се овај буде налазио: у Љешу, Драчу, Скадру, као и у сваком другом месту Албаније, или у Котору, Дубровнику, Задру, Шибенику, Сплиту, Требињу, или било којем другом месту Далмације и Лике, у Болињи или Транију, а то је важило и за целу Апулију, Анконску Марку, Венецију, Тревизо, Падову, Верону, као и у свим околним местима.¹³⁴

Током 1436. године неколико млетачких трговаца је било пословно активно у Котору. Најпре је 20. септембра Балтазар Бартоли из Венеције ангажовао Михаила Палташића за свог заступника у том граду.¹³⁵ Потом је Лауренције Вентури, исто из Венеције, у своје име, као и у име свог сина Николе, викара цркве св. Марије у Котору то исто урадио са Марком Тикојем (викаром исте цркве) и Луком Паутином.¹³⁶ А Марко Брајко из Котора примио је 9. децембра 1436. године за свог деоничара Лауренција Сумарипа из Венеције, иначе капетана, у власништву над делом ковнице новца (*in saccha*), дајући му трећи део у својој четвртини власништва, а који је износио 100 дуката.¹³⁷ На самом крају месеца децембра Которанин Василије Маринов Бизантис и Млечанин Лауренције Сумарипа, горе поменути капетан, формирали су трговачко удружење, у које је овај други уложио 300 дуката, од којих је 100 дао Василију, а 200 је уложио у робу

---

¹³³ Аутор овог прилога је једним већим радом под насловом: „Италијански трговци у Котору у XV и XVI веку“, „Баштина“, бр. 11, за 2000.годину, детаљно обрадио делатност најистакнутијих млетачких трговаца из италијанских центара у Котору, у горе назначеном времену, па ће стога овде само бити реч о оним мање познатим трговцима са истих простора.

¹³⁴ Историјски Архив у Котору (у даљем тексту = ИАК), Судско нотарски списи (у даљем тексту = СН), ф. V, 80, од 13. IV. 1431

¹³⁵ ИАК, СН, ф. VI, 17 од 20. IX 1436

¹³⁶ ИАК, СН, ф. VI, 17 од 24. IX 1436

¹³⁷ ИАК, СН, ф. VI, 17 од 09. XII 1436

у Венецији. Чланови удружења су требали заједно пословати, а обострану добит су имали да деле на два једнака дела.¹³⁸

Ђовани Михаелис из Венеције унајмио је 15. јуна 1437. године баркузију Драга Лукиног Драга, којом је заповедао капетан Радоња Брајковић, снабдевенем целом опремом, са четири морнара и једним слугом, са задатком да плови за Корчулу и Задар са Ђованијевом робом. У оба ова места лађа је могла остати по два дана ако нема куге (pestis) или у Цресу, где је могла остати осам дана, исто ако нема епидемије. За сваки дан закашњења Ђовани је имао платити по један дукат. На име возарине од Котора до Корчуле, Задра, Цреса и Венеције исти млетачки трговац се обавезао платити капетану Радоњи 32 дуката.¹³⁹ У Котору се 23. децембра исте године и Радич Брајковић, младић од 19 година, под притиском своје мајке Камине, обавезао да ће служити код Стефана Ђованијевог из Венеције, капетана брода, на период од две године. Његова служба је била везана за газдину кућу и изван куће. Газда га је за време служења требао одевати и плаћати по 10 перпера за месец дана.¹⁴⁰

И осамнаестогодишњи Божо Стојковић из Котора се 1. фебруара 1438. године обавезао да ће служити код Томазо де Бугнис из Венеције. Са своје стране Томазо је обећао да ће му за две године служења платити осам златних дуката, и дао му је две тканине, две кошуље и двоје чарапа за годину.¹⁴¹ Поменути Томазо де Бугнис из Венеције је у Котору очигледно имао вишак послуге и помоћника, па се зато одлучио да 3. фебруара Павлу Контарено прода своју робињу Циту, која је имала око 13. година, за износ од 30 златних дуката,¹⁴² а само четири дана касније Јакову де Марцис из Падове, иначе војнику помоћнику Павла Контарено, продао је и другу своју робињу Арапкињу, звану Марита, старости 15 година, за 36 златних дуката.¹⁴³

Две године касније, Кристина кћи покојног Замила Вердели из Венеције, а удовица Марка Пјерова, иначе удата за Ника Рого из Улциња стално настањеног у Котору, одлучила је да за заступника у том граду прими неког Ника, са обавезом овога да јој наплати дугове у том граду. За раније продате ствари и робу новоименовани заступник је дуг, осим у Котору, могао наплатити још и у следећим приморским градовима: Драчу, Улцињу, Скадру, Дривасту, Љешу, Бару, Будви „и свим другим

¹³⁸ ИАК, СН, ф. VI, 85 од 29. XII 1436

¹³⁹ ИАК, СН, ф. VI, 185 од 15. VI 1437

¹⁴⁰ ИАК, СН, ф. VI, 238 од 23. XII 1437

¹⁴¹ ИАК, СН, ф. VI, 441 од 01. II 1438

¹⁴² ИАК, СН, ф. VI, 415 од 03. II 1438

¹⁴³ ИАК, СН, ф. VI, 422 од 07. II 1438

местима у Албанији¹⁴⁴. А 6. септембра 1440. године Нофрије Антонијев из Венеције, нишанџија (balista), у каштелу которском, задужио се код Луке Паутина на износ од 18. перпера, за колико је био купио панцир.¹⁴⁵ Само три дана касније, Которанин Драго Лукин Драго унајмио је своју баркузију Хектору Пилу из Венеције. Бродом је заповедао Новеља Андријин из Котора. Потпуно отпремљени брод је требао да отплови за св. Срђ на Бојани, где га је закупац могао задржати три дана, ради утовара 800 стари жита. Ако је закупац намеравао поћи у Скадар, брод је могао остати у Св. Срђу осам дана, а ако је намеравао остати дуже, закупац је морао платити за сваки дан по један дукат. Одатле је лађа требала да отплови за Венецију, где је Хектор њеном капетану требао да плати на име возарине 14 солда млетачких за сваки превезени стар жита.¹⁴⁶

Посебан печат трговачкој активности у Котору четрдесетих година XV века дао је познати млетачки трговац и финансијер Матео Балби. Он је у том граду, како се зна, пословао четири године, и за то време је дао много кредитних позајмица, или учествовао у другим финансијским активностима у Котору.

Септембра 1440. године Андрији из Сантогенезија, а свештенику и трговцу у Котору, Матео је позајмио 18 дуката,¹⁴⁷ а 24. септембра, заједно са Николом Велиас, купили су од Николе Варитора са Крфа и његовог ортака Николе Агапита једну лађу (грип) за износ од 51 дукат.¹⁴⁸ Млетачки трговац Матео Балби је даље 1. октобра Паулу де Монтелпаро, иначе которском свештенику, на кредит продао чоје и сировог гвожђа за суму од 54 дуката. Овај дуг купац је гарантовао платом коју је примао на благајни которске општине.¹⁴⁹ Самим крајем месеца октобра, Которанин Трифун Пасквалов, син Груба Пакова, продао је Ивану Кепо, исто из Котора, своју баркузију за 175 перпера которских. Једрењак је био са два весла и другим неопходним прибором. После неколико дана (4. новембра) Кепо је ту баркузију продао Матеоу за износ од 183 перпера.¹⁵⁰

¹⁴⁴ ИАК, СН, ф. VII, 10 од 30. VIII 1440

¹⁴⁵ ИАК, СН, ф. VII, 14 од 06. IX 1440

¹⁴⁶ Напомињемо да је код Хектора Александровог Пилија децембра 1440. године ступио у службу и Брајан из Црниплате, по одобрењу своје мајке. (ИАК, СН, ф. VII, 55, 70; Р. Ковијанић, Једрењаци которске луке, Годишњак ПМК VIII (1959), 37-8.)

¹⁴⁷ ИАК, СН, ф. VII, 19 од 24. IX 1440. О пословању млетачког трговца Матеа Балбиа у Котору, видети код: Д. Маликовић, Италијански трговци у Котору, 182-85

¹⁴⁸ Велиас је био капетан брода, и он се обавезао да отплати свој део дуга од путовања до путовања. (ИАК, СН, ф. VII, 17 од 24. IX 1440.)

¹⁴⁹ ИАК, СН, ф. VII, 23 од 01. X 1440

¹⁵⁰ Уговор су потврдили судије Василије Маринов Бизанти (раније заповедник

Почетком маја 1441. године Которанин Драго Лукин Драго изнајмио је своју велику баркузију, са свом неопходном опремом и са седам морнара и слугом, Матеу Ћованијевом Балби из Венеције, да превезе своју трговачку робу од Котора до Венеције за 62 златних дуката, рачунајући дукат по 100 солди венецијанских. По уговору, морнари су требали да на брод утоваре и своје ствари и храну, као што је био обавезан да власнику врати брод уз плаћање редовне возарине.¹⁵¹

Током 1442. године, млетачки трговац Матео Балби је у Котору склопио само један трговачки посао. Наиме, он је 14. децембра те године Радославу Милатовом Мазотићу у Котору продао тканине за износ од 30 перпера и 4 гроша которских.¹⁵²

Најактивнији у Котору Матео Балби је био током 1443. године. Током те године овај млетачки трговац је у граду св. Трипуна склопио 12 трговачких послова. Марко Радмилис му је 14. јануара требао да плати осам перпера, као део заједничке зараде,¹⁵³ а 1. априла са бачваром Грабером Хостајићем из Котора уговорио је изградњу 100 дрвених буради са по пет обруча. Овај посао је требао да се оконча за четири наредна месеца за износ од 25 перпера которских.¹⁵⁴ Матео Балби је са Петром Скоргом из Љеша 29. априла склопио уговор о куповини извесне количине жита у Љешу, уз цену од два солда венецијанска за сваки стар, плус надокнаде свих осталих трошкова.¹⁵⁵ Крајем јуна исте године Теодор Владо из Котора је од Матеа купио две тканине за износ од 30 дуката, које је требао да плати за наредних месец дана.¹⁵⁶ Истога 31. јуна Јурашко Друшчић из Котора се сагласио да је од Балбиа примио на кредит 60 перпера, са обавезом да му их врати месец дана после повратка са свог последњег трговачког путовања.¹⁵⁷

Овако обимно пословање Млечанин Матео Балби није у Котору могао да обави сам, па је 3. августа исте године за свог заступника у том

и капетан брода) и аудитор Марин Бућа. (ИАК, СН, ф. VII, 35, 39; Р. Ковијанић, Једрењаци которске луке, Годишњак ПМК VIII (1959), 38-9.)

¹⁵¹ Није сигурно да ли се радило о једној или о две баркузије Драга Лукиног Драго. (ИАК, СН, ф. VII, 192; Р. Ковијанић, Једрењаци которске луке, Годишњак ПМК VIII, 38-9.)

¹⁵² Уговор је склопљен пред: Лауренцијем Висаием (судијом) и Петром Плаутари (аудитором). (ИАК, СН, ф. X, 29 од 14.XII 1442.)

¹⁵³ Уговор је склопљен пред: Иваном Бисте (судијом) и Марином Мекша (аудитором). (ИАК, СН, ф. X, 41 од 14. VI 1443.)

¹⁵⁴ ИАК, СН, ф. X, 110 од 01. IV 1443

¹⁵⁵ ИАК, СН, ф. X, 139 од 29. IV 1443

¹⁵⁶ Уговор је склопљен пред: Михаилом Пелегрином (судијом) и Михаилом Плаутари (аудитором). (ИАК, СН, ф. X, 226 од 31. VI 1443.)

¹⁵⁷ ИАК, СН, ф. X, 226 од 31. VI 1443

граду узео Которанина Лудовика Ивановог Мекшу, који је требао да реши његов пословни спор са браћом Марином и Николом Радончићима из Трговишта.¹⁵⁸ Само тринаест дана касније, Матео је у Котору домаћем трговцу Теодору Владовом на кредит продао један комад тканине за износ од 50 дуката. Дужина те тканине износила је 20 брахиа (лаката), а ширина 40 ткачких јединица. Дуг је имао да буде исплаћен исто месец дана после његовог повратка са последњег путовања.¹⁵⁹ Две недеље после тога (3. септембра), Матео је за свог заступника у Котору ради решавања поновног спора са браћом Марком и Николом Радончић из Трговишта, изабрао Јакова Стефановог Загуро из Котора.¹⁶⁰

Током месеца октобра 1443. године Млечанин Матео Балби је у Котору дао четири кредитне позајмице. Најпре је 10. октобра Марку Радичевом, крзнару на кредит продао седам говеђих кожа за износ од 19. перпера которских,¹⁶¹ а четири дана касније, Матео је Илији Фатве (?) из Котора на почек продао исто сирових кожа за суму од 20 перпера. И овај дуг је требао бити исплаћен у две рате, током 1443. и 1444. године.¹⁶² Своју кредитну активност у Котору Млечанин Матео Балби је окончао са још две кредитне позајмице. Тако је 16. октобра 1443. године Баранину Јакову Каписту продао оружја (пушке) за износ од 30 дуката. Дуг је требало платити одмах.¹⁶³ На крају је исто 16. октобра, Матео Николи Лудовиковом Болици из Котора предао на почек 18 перпера и 6 гроша которских у готовом новцу, и још једну тканину у вредности од 17 перпера.¹⁶⁴

Осим Матеа Балбиа, у Котору је у првој половини XV века пословало и још много ситнијих млетачких трговаца. Тако је 20. децембра 1440. године Петар Нигро из Венеције, пријатељ и војник тамошњег провидура Сегреда, Николи Андровом Болица продао четири квадрањола земље и виноград, које је раније био купио од Симеона Тадијиног из Фиренце, иначе презвитера болнице св. Мариа нова у Фиренци. Куповина

¹⁵⁸ ИАК, СН, ф. X, 258 од 03. VIII 1443

¹⁵⁹ Уговор је склопљен пред: Марином Буцијом (судијом) и Микеном Плаутари (аудитором). (ИАК, СН, ф. X, 248 од 16. VIII 1443.)

¹⁶⁰ ИАК, СН, ф. X, 259-60 од 03. IX 1443

¹⁶¹ Уговор је склопљен пред: Михаилом Буција (судијом) и Михаилом Плаутари (аутором). (ИАК, СН, ф. X, 286 од 10. X 1443.)

¹⁶² ИАК, СН, ф. X, 291 од 14. X 1443

¹⁶³ ИАК, СН, ф. X, 294 од 16. X 1443

¹⁶⁴ Дуг је требао да буде исплаћен у следећим терминима: 18 перпера и шест гроша у две рате, а осталих 17 перпера исто у две рате, најпре седам перпера до празника св. Матеа а осталих 10, после св. Михаила 1444. године. (ИАК, СН, ф. X, 292 од 16. X 1443.)

је била обављана износом од 53 перпера.¹⁶⁵ Петар Нигро и Пелегрин, кћи Марина де Голиа, а жена Зекина Галинорћи из Венеције, склопили су били 20. децембра кредитни уговор. По њему, Пелегрин је Негру остала дужна 20 дуката и четири гроша, и за тај износ је била заложила одећу од вредности украшену сребром и златом.¹⁶⁶

Током 1442. године помињу се у Котору три млетачка трговца. Најпре је 19. маја те године, Иван Матијин са Хвара, у своје име, као и у име свог брата Бенка, дао обавезу, да ће Петру Остоици, или Лауренцију Вентури из Венеције, а которском трговцу (за Остојицу), платити 125 дуката, за раније купљени брод у Венецији.¹⁶⁷ Неколико месеци после тога (7. септембра), Никола Кремшић је своју баркузију изнајмио Кристифору де Апулис. Лађа је после тога имала да отплови за Сплит и Трогир, где је на захтев Кристифора требала да остане шест дана. Одатле је лађа имала да отплови за Венецију. По искрцавању, робе закупац је био обавезан да на име возарине од Котора до Венеције плати 20 дуката, рачунајући дукат по 100 солда венецијанских.¹⁶⁸ Самим крајем те године (12. децембра), Лука Михаилов Лауренције из Котора се сагласио да је обавезан платити, раније поменутом Матеу Ђованијевом Балби из Венеције, а трговцу у Котору, 200 перпера за 41 брахиј (лакрат) тканина. Овај дуг је требало платити до краја месеца априла наредне године.¹⁶⁹

Доста млетачких трговаца пословало је у Котору и током 1443. године. Марко Ђурђевић из Котора је од 7. марта те године заступао Млечанина Ђованија Перинија у његовом израчунавању са исто Которанином Николом Премићем.¹⁷⁰ Андреа Николин из Венеције је 17. априла, у име свог земљака Марка Маријетра, стално настањеног у Драчу, у Котору ангажовао Стефана Радославовог Маројевића из Грбља за свог слугу за наредних осам година, почевши од краја те 1443. године. За уговорено време Стефан је требао да прими на име плате укупно осам дуката.¹⁷¹ А

¹⁶⁵ ИАК, СН, ф. VII, 71 од 20. XIII 1440

¹⁶⁶ Међу заложеним стварима било је и тепиха и крзана. (ИАК, СН, ф. VII, 72 од 20. XII 1440.)

¹⁶⁷ ИАК, СН, ф. VII, 449-50 од 19. V 1442; Р. Ковијанић, Једрењаци которске луке, Годишњак ПМК VIII, 36

¹⁶⁸ Никола је у Венецији могао укрцати робу и за свој рачун. Изгледа да је он из Котора до Сплита довео неку своју робу, а зараду од њене продаје поделио је са земљаком Кристифором. (ИАК, СН, ф. VII, 490 од 07. IX 1442; Р. Ковијанић, Једрењаци которске луке, Годишњак ПМК VIII, 41.)

¹⁶⁹ ИАК, СН, ф. X, 28 од 12. XII 1442

¹⁷⁰ ИАК, СН, ф. X, 84 од 07. III 1443

¹⁷¹ Овај уговор је био склопљен пред: Иваном Мединовим Бисанти (судијом) и Марином Буџија (аудитором). (ИАК, СН, ф. X, 131 од 17. IV 1443.)

непун месец дана после тога (10. маја), Јакоб Гонела из Котора, се у име Андрије Николиног дела Волте из Венеције, сагласио да је наплатио Которанину Бошку Бугонићу све његове раније дугове.¹⁷²

Поједини млетачки трговци били су пословно активни у граду св. Трипуна и у другој половини 1443. године. Лауренције Сулин Рипа из Венеције је 18. јуна те године у Котору закупио баркузију Стефана Марколића. Са њом је Стефан требао да отплови за Стон. Одатле се после обављања планираних трговачких трансакција требао вратити у родни Котор и даље у Будву. У Стону је на баркузију требало утоварити 200 стари различите венецијанске робе за Лауренцијев рачун. За ову услугу власник лађе је требао да прими 10 дуката.¹⁷³ Само пет дана касније, Леонардо Антонијев Латуре из Венеције, је у име Петра Антонијевог Бамби исто из Венеције, закупио у Котору баркузију Лудовика Драговог. Њоме је требао да заповеда Андрија Наталис из Дубровника. Баркузија је требала да отплови за Венецију, а одатле да се врати у Котор. У ствари, баркузија је најпре требала да отплови за реку Бојану и ту да утовари жито. Одатле је товар жита требао бити превезен за Венецију, а за сваки дан чекања на утовар, Леонардо је имао платити власнику лађе по један дукат. У Венецији је баркузија требала да остане осам дана, а ако би остала дуже, закупник је био дужан да за сваки дан задржавања плати још по један дукат на име казне. Иначе је Леонардо, на име возарине власнику баркузије требао да плати 12 солда за сваки стар превезеног жита, што је укупно износило 60 дуката у злату.¹⁷⁴

У Котору су млетачки трговци врло често куповали и непокретна добра. Тако је 13. јула 1443. године Јакоб Гонела из Венеције од Хостадија Миколовића из Луштице купио неко земљиште. Поменута земља се налазила уз посед Михаила Будишића и близу имовине породице Сладојевић.¹⁷⁵ Неколико месеци после тога (31. септембра), Гонела је у Котору купио и кућу. Купљена кућа је раније била власништво Которанина Живка (Џивка) Рибице и налазила се у близини мора, а недалеко од куће жене неког Новака из Будве. Њена цена је била 70 которских перпера.¹⁷⁶ А после непуне две недеље (12. октобра), и Млечанин Леонардо Ескуло

¹⁷² ИАК, СН, ф. X, 156 од 10. V 1443

¹⁷³ Уговор је био склопљен пред: Михаилом Пелегрином (судијом) и Буциом Буциа (аудитором). (ИАК, СН, ф. X, 185 од 18. VI 1443.)

¹⁷⁴ ИАК, СН, ф. X, 187 од 23. VI 1443

¹⁷⁵ Уговор је био склопљен пред: Марином Буција (судијом) и Лукененом Мипковим Микена (аудитором). (ИАК, СН, ф. X, 206-7 од 13. VII 1443.)

¹⁷⁶ Купац је одмах исплатио 13 дуката, а мало затим и остатак од 17 перпера за купљену кућу. (ИАК, СН, ф. X, 274 од 31. IX 1443.)

је од Паскоја Владовога из Ластве грбаљске исто купио једно парче земље за 200 перпера которских.¹⁷⁷ Купац је продавцу Паскоју на дан куповине исплатио 100 перпера, док је остатак требао да му да до краја 1445. године.¹⁷⁸

Петнаест година после ових трансакција (5. јуна 1459.), Которанин Остоја Ђурић је опуномоћио морнара Рада да прими од Матеа Винтури из Венеције пет дуката, као остатак од дуга за катран који му је раније био продао.¹⁷⁹

в) Трговачка активност пословних људи из осталих италијанских центара у Котору током XIV и XV века

У времену XIV и XV века у Котору је трговао, или се бавио другим пословним активностима, и знатан број људи из осталих италијанских центара.

Братослав Лукин Целзо из Малфете је 23. августа 1335. године Леонарду Донатовом из Транија zaloжио своју барку у Которској луци за 1000 фунти уља у Апулији. Заложени једрењак је требао да припадне Донату ако Братослав не набави уговорено уље.¹⁸⁰ А Ђовани Цервато из Умбрије продао је у Котору Ђанину Ђорђијевом из Венеције 11. априла 1337. године своју баркузију са целом опремом за 19 и по златних дуката „добре и праве мере“.¹⁸¹ Много година после тога (13. јуна 1396.), Анђело де Латоре из Барлета, примио је од Андрије Шимуновог из Котора 24 дуката, рачунајући дукат по 31 грош которски. О овом задужењу 26. јуна исте године нотар града Барлете Палмери је сачинио јавну исправу.¹⁸²

Осим Пјетра из Месине и Антонија Лепоглара, у Котору је крајем XIV века било још бродовласника и капетана са Сицилије. Неки Пино

¹⁷⁷ Купљено земљиште Леонардо Ескуло је у име своје, и у име свог брата Јакова, дао у закуп Радоју Братојевићу Таламбићу. Овај закуп закупници су дужни да плате 2 которска перпера, за сваки квадрањол земљишта, а земљиште је износило 15 квадрањола, а Радоје је био обавезан да га обрађује и сноси све трошкове његове обраде. (ИАК, СН, ф. X, 288-89 од 12. X 1443.)

¹⁷⁸ ИАК, СН, ф. X, 289 од 12. X 1443

¹⁷⁹ Р. Ковијанић, Једрењаци которск елуке, Годишњак ПМК XIV (1966), 38

¹⁸⁰ Овај уговор потврдили су: Никола Ђуфекти (судија) и Михаило Бућа (аудитор). (ИАК, СН, ф. I, 314 од 23. III 1335.)

¹⁸¹ Уговор су потврдили: Гргур Ткиани (судија) и Тодор Тиге (аудитор). (ИАК, СН, ф. I, 245 од 11. IV 1337; Р. Ковијанић, Једрењаци которске луке, Годишњак ПМК V(1956), 6

¹⁸² Уговор су оверили: Никола Болица (судија) и Марко Драго (аудитор). (ИАК, СН, ф. II, 395 од 13. VI 1396.)

из Месине, иначе власник и капетан наве у граду св. Трипуна, уговорио је 11. маја 1399. године са Которанином Луком Драго, да на свој брод укрца његову со „колико год буде могло стати“ и са њоме да отплови за Валону. Капетан Пино је био дужан кренути на тај пут за осам дана од склапања уговора. Са своје стране Лука је власнику лађе био обавезан да плати на име возарине 70 златних дуката, рачунајући дукат по 30 гроша которских. И морнари лађе су по уговору имали право да за свој рачун утоваре по једну врећу соли, без плаћања било каквих обавеза.¹⁸³

У Котору је четрдесетих година XIV века пословало и неколико трговаца из Фиренце. Тако је 12. марта 1438. године Данте Бернардов де Цастиглионе, иначе заступник породице Бонцини исто из Фиренце, продао своја права Луки Паутино, која је имао у Котору, на дуг од 281 перпер и шест гроша.¹⁸⁴ А 20. јануара 1440. године Будоје Миросалић из Доброте своју ћерку Даницу дао је за слушкињу Симону Тадему из Фиренце. Даница је Фирентинца требала да служи наредних девет година, за плату од осам гроша, плус храна, одећа и обућа. По истеку овог времена, Симон јој је имао исплатити још 20 дуката.¹⁸⁵ Само три дана касније, Фирентинац Симон Тадем, иначе протовестијар (заступник) болнице св. Марија у Фиренци, се појавио и на Которском суду у спору са Которанином Марушком Болица. Суд је пресудио да Марушко плати Симону дуг, а извор не каже о ком се износу радило.¹⁸⁶ Истога дана, суд у Котору је пресудио да је Стефан Лауренцијев дужан Фирентинцу Симону Тадему, па је дужников заступник Иван Буџија био обавезан да у суд положи део Стефанове покретне имовине.¹⁸⁷ Свој дуг Фирентинцу Симону Тадему, у износу од 20 дуката, Стефан Лауренцијев је преко свог заступника у Котору Ивана Буџије исплатио 10. фебруара.¹⁸⁸ А десет дана касније, Симон је Петру Нигро из Венеције, стално настањеном у Котору, пренео део права која је Иван Болица имао као легат Стефана Лауренцијевог.¹⁸⁹ Много година после тога (9. септембра 1459.), Лука Маринов Бизанти опуномоћио је Радича Доберковића (Антуна Добрићева ?) морнара, да узме од Бенелација Бернардовог Перућина из Фиренце,

¹⁸³ Истога дана капетан Пино из Месине је у Котору ангажовао за својег слугу на период од наредних осам година Стјепана Ђурђевића из Зете. (ИАК, СН, ф. II, 673 од 11. V 1339; Р. Ковијанић, Једрењаци которске луке, Годишњак ПМК V 61956). 9)

¹⁸⁴ ИАК, СН, ф. VI, 442 од 12. III 1438

¹⁸⁵ ИАК, СН, ф. VI, 880 од 20. I 1440

¹⁸⁶ ИАК, СН, ф. VI, 558 од 23. I 1440

¹⁸⁷ ИАК, СН, ф. VI, 55 од 23. I 1440

¹⁸⁸ ИАК, СН, ф. VI, 899 од 10. II 1440

¹⁸⁹ ИАК, СН, ф. VI, 901 од 20. II 1440

а настањеног у Леџеу, неке ствари и добра (res et certa bona), или наплату за њих.¹⁹⁰

Почетком XV века у Котору је пословало и неколико трговаца из Напуља. Ђакомо Филипов Кајоти из Отранта и Леонардо Нисо из истог града, задужили су се 27. јуна 1431. године код Ђованија Касиана из Напуља, каштелана тврђаве у Бриндизију на износ од осам и по златних дуката. Овај дуг је настао од превоза коња из Котора у родни град купаца из Отранта.¹⁹¹ Шест година касније (20. априла 1437.), Радин Михановић, Петко Николић и Јакоб из Напуља, морнари, задужили су се код Илије Драга Лукиног на износ од 38 перпера и један грош за трговачку робу коју им је био продао после његовог првог трговачког путовања.¹⁹² Морнар Јакоб из Напуља се у Котору задужио и 1440. године. Он је 23. јануара те године дошао под удар Которског суда, који је пресудио да Напуљац плати кредитору Никши Андријном Болица за раније купљено вино четири дуката и 32 и по гроша.¹⁹³

У Котору су неретко боравили и пословни људи из Болоње. Почетком марта 1431. године Никола Пизани, кнез и капетан которски, у име своје и својих наследника на столици кнеза у Котору, дао је у закуп Зуминијану из Болоње, иначе апотекару у Котору, део брда при његовом врту на Цриопису, који му је раније био дао у закуп Иван Балби. Обавеза закупца је била да му плаћа 2 гроша годишње.¹⁹⁴ Крајем те године (11. децембра), исти апотекар Зуминијано из Болиње продао је на кредит которским морнарима Миладину Милановићу, Добрилу Радоњићу, Ратку Божичковом Милановићу сировог лана и фирентинских тканина за укупни износ од 30 перпера и један грош которски. Са своје стране, Миладин и његови пословни ортаци су се обавезали да настали дуг подмире месец дана после првог трговачког путовања.¹⁹⁵ Апотекар Зуминијано из Болоње, држао је у закуп вртове на Крепису, узете од општине и плаћао је четири гроша годишње, као што се види из исправе коју је саставио которски нотар Паулус Монтелпаро 1429., као и исправе која је писана 1431. године.¹⁹⁶

¹⁹⁰ ИАК, СН, ф. XI, 573 од 09. IX 1459; Р. Ковијанић, Једрењаци которске луке, Годишњак ПМК XIV (1966), 43

¹⁹¹ Овај дуг су регистровали которски нотари Лукша Филипов и Леонардо, на тражење Которана Трипа Маровог Буџије и Нала Буџије. (ИАК, СН, ф. V, 199 од 27. VI 1431.)

¹⁹² ИАК, СН, ф. VI, 150 од 20. IV 1437

¹⁹³ ИАК, СН, ф. VI, 557 од 23. I 1440

¹⁹⁴ ИАК, СН, ф. V, 48 од 07. III 1431

¹⁹⁵ ИАК, СН, ф. V, 334 од 11. XII 1431

¹⁹⁶ ИАК, СН, ф. V, 596 од 30. V 1434

И трговци из Транија су током XV века били чести гости пијаце у Котору. Тако су 28. фебруара 1431. године Марин, син Ивана Бисте и Јаков де Абате у Котору узели у закуп брод Ангела Делавала из Транија за превоз 22 кола жита из Апулије у Котор. Поменути капетан и власник Ангело дужан је био да брод најпре усмери ка Дубровнику, а одатле је он имао да отплови за град Трани у Апулији, где је требао да остане осам дана. Брод је из Транија имао да плови за Барлету или Манфредонију, где се према захтеву могао да задржи шест дана. Уколико би се брод задржао у планираним лукама дуже од предвиђеног времена, закупник је требао да плати по два дуката за сваки дан закашњења. Иначе је цела закупнина брода износила 29 златних дуката, од којих су закупници капетану Ангелу у Апулији требали да исплате 17 дуката, а остатак након повратка у Котору.¹⁹⁷ Неколико месеци после тога (27. августа), Никола Пизани, кнез которски, одредио је Добрушка Пасквалибуа и Милоицу Палташића, да склопе уговор са лекаром Antonijem de Pesaqua (или Pesaquena) из Треанија, за плату од 100 дуката златних годишње, с тим да новопостављени лекар не може наплаћивати кућне визите од грађана Котора и околине.¹⁹⁸ Пословних људи из Транија било је у Котору и у много каснијем времену. Тако су 30. јуна 1591. године, Никола Бућан и Марко Дентали из Пераста, стално настањени у Котору, са одобрењем жене Марка Николиног из Пераста, одредили Анђела Лезари из Транија у потраживању једног грипа носивости 500 стари, који је био заплешен од градских фуста а тада се налазио у Барију.¹⁹⁹

У првој половини XV века у Котору је регистровано и неколико трговаца из Апулије. Тако је октобра 1441. године Которанин Никола Валија изнајмио свој грип Јакши Лукином Јакобовом (Пасквали) и которском апотекару Антонију Бели из места Нарде у Апулији. Једрењак је био спремљен за пловидбу са посадом од четири морнара и капетаном, и требао је да отплови за Отрант. У тамошњој луци брод је могао остати најдуже 16 дана, за које су време на њега требали да укрцају робу са којом су имали да отплове за луку св. Срђ на реци Бојани. Кад у тој луци искрцају робу са Отранта, Никола је био обавезан да у истој луци укрца другу робу и одвезе је за Далмацију. А ако закупци грипа не успеју да продају доведену робу у св. Срђу онда је изнајмљени брод требао да до-

¹⁹⁷ ИАК, СН, ф. V, 39 од 28. II 1431

¹⁹⁸ Исто тако, Добрушко и Милоица имали су овлашћења да ангажују и једног апотекара у Котору, који је годишње могао рачунати на плату од 150 перпера. (ИАК, СН, ф. V, 219 од 02. VIII 1431.)

¹⁹⁹ Милов. Милошевић, Типови бокељских једрењака од 1397 до 1600. година, Годишњак ПМК X (1962), 45; ИАК СН, ф. LXVI, 271 од 30. VI 1591

плови у Котор. На име возарине од Отранта до св. Срђа, или до Котора, Никола је требао да добија 20 дуката, а ако у св. Срђу прими другу робу и отплови за Далмацију, онда је требао да добије доплату, онолико колико одреде два арбитра, који су требали да изабере две уговарачке стране.²⁰⁰ А почетком истог месеца октобра 1443. године, Петко Миошић из Пераста, капетан брода у Котору, узео је од Симика Брајановог 83 перпера на добит. Исти Петко је крајем јула 1445. године, унајмио, као власник или сувласник, једну баркузију фра Пасквалина из места Бесеја у Апулији, капелану тамошњег бискупа, и Антону Николином Рубо из Апулије. За 14 дуката Петко је из Котора за Бесеју требао превести 14 коња.²⁰¹

У Котору је у првој половини XV века пословало и неколико трговаца из других италијанских центара. Паулус де Монтелпаро, иначе стално настањен у Котору, је 30. марта 1431. године, заједно са Николом Фланконариусом из Бриндизија, капетаном брода, узео у закуп једну которску лађу. Са изнајмљеним бродом Никола и Монтелпаро су требали да отплове за Апулију и Трани. Тамо су требали да остану четири дана, под условом да се Монтелпаро не одлучи да отплови у град Мону, или у луку св. Ђорђе где је требао остати осам дана. Са своје стране, Монтелпаро се обавезао да власнику брода Николи из Бриндизија, по истовару робе у луци Транију, плати 13 златних дуката и један карлин на име возарине, рачунајући један дукат по осам карлина. Поред тога, Монтелпаро се уговором о закупу брода био обавезао и то, да власнику брода Николи из Бриндизија донесе још и три барела вина.²⁰² А шест година касније (21. новембра 1437.), Которанин Марко Брајков задужио се у граду св. Трипуна код Вићенца из Падове, иначе канцелара провидура Павла Которанина на износ од 37 дуката.²⁰³

Анђело Пасквали из Барија, обавезао се у Котору 9. јула 1444. године да ће Никши Ненадовићу, иначе капетану баркузије, коју је раније унајмио за превоз своје робе од Барија до Котора, платити 3 дуката, у монети 6 сребрних карлина и два и по млетачка дуката.²⁰⁴

Доста година касније (16. маја 1458.), Стефан Лопата, Радослав Прибиловић и Миладин Радосалић, сви из Пераста, узели су од Ђованија

²⁰⁰ ИАК, СН, ф. VII, 285 од априла 1441; Р. Ковијанић, Једрењаци которске луке, Годишњак ПМК VIII (1959), 42

²⁰¹ ИАК, СН, ф. X, 285 од априла 1443; IX, 444, 503

²⁰² ИАК, СН, ф. V, 72 од 30. III 1431

²⁰³ ИАК, СН, ф. VI, 266, од 21.11.1437.

²⁰⁴ У јулу 1442. године, Ненадовић је купио од Живка Примовића, морнара, виноград на Прачи, који се налазио поред винограда которског златара Матка, за износ од 80 которских перпера. (ИАК, СН, ф. IX, 71 од 09.07. 1994., ф. CXLIX, 83.)

из италијанског места Брижија („Италијана“), стрелца которске тврђаве, и Ратка Остојића, позајмицу од 100 перпера которских да уложе у трговину житом. Ратко је дао 58 а Ђовани 42 перпера. У случају да за тај новац не буду могли да купе тражено жито, рачунајући пшеницу по седам, а просо по пет гроша за стар, онда су у Котору требали да сакупе сировог воска, кожа и друге робе. Од стечене добити део је требао да припадне кредиторима, а три остала дела которским трговцима и власнику брода.²⁰⁵

У Котору је у времену од XIII до XVIII века, несумњиво, пословало више Италијана него смо ми то успели да региструјемо. Пословање неких у том граду нису регистровала ни изворна документа Которског архива, или доступна нам литература. Неке од њих ми смо изнели у својим ранијим прилозима. Сви они су несумњива потврда доста живе пословне активности у старом Котору у горе назначеном периоду, колико и знак разноврсне привредне делатности у том нашем древном средњовековном центру.

---

²⁰⁵ ИАК, СН, ф. XI, 114, 116, 589, 35; Р. Ковијанић, Једрењаци которске луке, Годишњак ПМК XIV, 45-6.

Dragi Maliković

ITALIAN TRADE IN KOTOR FROM 13TH TILL 16TH CENTURY

Summary

A great number of Italian merchants stayed in the medieval Kotor in the period from the 13th till the 16th century. Most of the merchants staying in that medieval centre at the mentioned time came from Venice, which is natural and understandable. They lived and did business here till 1459, after which year their number started decreasing, so that later they stopped coming to St. Tripun's town. Venetian merchants exported Balkan raw materials from Kotor, did business with securities and crediting, and imported final Italian products, primarily fabrics.

A certain number of merchants from other Italian centres did business in Kotor in the period from 13th till 16th century. The best known were those from Malfetta, Apulia, Umbria, Barletta and Messina.